Эхэ найхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД УНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

Бүгэдэ арадай газетэ

1994 ОКТЯБРЬ 22
Намарай нүүл хүхэ нохой нарын 18
СУББОТО
Гарагай 7
№ 203 (19047)
Газетын сэн захилан 10 түх.
Хэлсээтэ сэн

ХОЛЫН АЙМАГУУДЫЕ ДЭМЖЭХЫН ТУЛА

Баргажанай, Хурамхаанай аймагуудай нүүлэй гурбан жэлэй туршада ган гасуурта абтаһаниинь, үертэ ороһониинь мэдээжэ. Байгаалиин нимэ ушаралһаа болоожо, эдэ аймагуудай социально-экономическа байдал нилээд муудаа. Аймагуудай промышленна предприятинууд, агропромышленна байгууламжануд гарза хохидолдо орохо туйлдаа хүрэнхэй.

Продукцияа худалдахада таагүй, холын газарта оршодог тула, мүн байгаалиин шэрүүн уларилһаа болоожо, үйлэдбэреэ олзотойгоор ябуулхань бэрхэтэй юм. Баргажанай аймаг — 6,26 миллиард, Хурамхаанай аймаг 5,5 миллиард түхэриг урьһаламжын мүнгэ банкда үритэй болонхой.

Эдэ хоёр аймагта һарын дунда зэргын салин хүлһэн промышленностьда — 96 минган, худоо ажахыда 29 минган тухэриггэ хүрэнэ.

Нимэ хохидолто байдал хараада абан, аймагуудай промышленна, худоо ажахын үйлэдбэрине дэмжэхын, үргэхын тула Буряад Республикын Правительствын түсхай тогтоол баталагдан абтаба. Энээн дотор абтаха ёһотой хэмжээ ябуулганууд харалагдаа. Жэшээлбэл, хүн зоной олоороо ажаһуудаг Баргажанай аймагай Баян-Гол, Улан, Хурамхаанай аймагай Аргата, Баргаан һуринуудһаа фермернүүдые тараажа нүүлгэхын тула мүнгэ һомолхо гэжэ республикын Худоо ажахын болон эдеэ хоолой министерство, таряашадай ажахынуудай ба худоо ажахын кооперативуудай эблэл уялгалагдаа.

Барижа эхилээд орхигдоһон худоо ажахын объектнүүдые түгэсхэхэ хэрэгтэ мүнгэ һомолхо гэжэ дээрэ дурсагдаһан, мүн Финансын министерствэнүүд уялгалагдаба.

Территориально - харгын жасаһаа абтаһан мүнгөөр Хурамхаан һуурин шадар, мүн Бүхсэхоөн нютагай Баргажан гол дээгүүр хүүргэстерство, таряашадай ажахынуудай ба худоо ажахын кооперативуудай эблэл уялгалагдаа.

Барижа эхилээд орхигдоһон худоо ажахын объектнүүдые түгэсхэхэ хэрэгтэ мүнгэ һомолхо гэжэ дээрэ дурсагдаһан, мүн Финансын министерствэнүүд уялгалагдаба.

Территориально - харгын жасаһаа абтаһан мүнгөөр Хурамхаан һуурин шадар, мүн Бүхсэхоөн нютагай Баргажан гол дээгүүр хүүргэнүүдэй барилгые хараалха гээд тогтоол дотор заагданшхай.

Буряад Республикын Хүн зоннае социальна талаһаа хамгаалха министерство Баргажанай-Адагта, Хурамхаан һуурында хүн зоннае хангалгын түб нээхэ тухай асуудал шиидхэхэ болоо.

Гэхэ мэтээр тоолоо һаа, тус тогтоол тодорхой 10 пунктһаа, эхилэгдээд түгэсэгдөөгүй барилгануудые дурдаһан хаосаргалтаһаа бүридэнэ.

Мүнөөдэрэй шухала асуудал

Мүнөөдэр—Автомобильна транспортын хүдэлмэрилэгшэдэй үдэр

АЖАЛҺАА ҮЛҮҮ ЖАРГАЛ ХААНА БАЙХАБ?

2

Һан шэнги сэдьхэлдэ һанагдадаг болонхой. Гол хүмүүжлээ абаһан залуу һаһанайнгаа хубине ямар нэгэн хэрэгтүй юумэ хэһэн шэнгеэр таһалжа хаяжархёод, мүнөө сагай гуримаар хубилшажа шадагданагүй гээшэ ха.

СССР гүрэнэй бутаржа, зарим республикануудайнь бээ даажа эхилхэдэ, маниие хангадаг заводуудай хилын саана үлэшэхэдэ, запас частнууд нэн түрүүн хомордожо, харгыда гаргаха нэгэ машиниинь байлгажа тоноод, нүгөөдыень заһадаг болоо бэлэйбди. Тиихэдэ эд бараан үнэтэй боложо эхилээд, тоһо, түлишээшье диилэхын аргагүй шэнги болоо һэн. Тиихэдэнь байһаар байтараа зониие зөөхэ автобусууд үгы болошохонь гэжэ һанахаар бэлэй.

Мүнөө манай түлөөлэгшэд Ликинскэ автозавод, Москва, Кемеровэ, Челябинск гэхэ мэтэшэлэн—хаа хаанагүй ябажа, запас частнуудые асардаг болонхой. Автобус, трамвайн түлөөные хэды үнэтэй болгоошье һаань, манай салин тон доогуур хэмжээндэ байһаар гэжэ хэлэлтэй.

Нүгөө талаһаа, тэрэ зэргэ байхаршье гэжэ һанамаар. Юуб гэхэдэ, олонхи пассажиринууд мүнгээ түлэнгүй, «шандагашална» ха юм.

Дмитрий Кочетов, Геннадий Плюснин гэгшэдтэй би 128-дахи дугаарай автобус жолоодожо, шадаал һаа, һайнаар хүдэлжэ, пассажиринуудта хангалтатайгаар хандахые оролдоно гээшэбди.

Ажалайнгаа зэргээр салин абаад, ажана тэнюун хүдэлөөд ябахаһаа үлүү жаргал юрын жолоошодто юун байхаб? Байдалайнгаа муудахадал зон шуудаг, бүлэглэл, хүдэлөөн болодог гээшэ ааб даа.

Б.Н. БУЛЫТОВ,
пассажирска автотранспортпа 1-дэхи предприятиин жолоошон.

Малай үбэлжэлгэ—шанга шалгалта

БЭЛЭН БОЛОНХОЙ

Сентябрь һара бороотойхон байгаа. Нимэ байдалай ушараашье һаань, шадамар бэрхэ хүнүүд һамбаашалжа нинитынгээ болон хубиннигаа малда хүсэд хүрэхэ үбһэ октябрь һарын эхин болотор бэлэдхэжэ абаа. Энэ талаар мүнөө жэлэй үбһэ хуряалгын дүнгүүдые зарим тэды согсолхоор байна.

Хоорхын фермер Цырендоржо Очиров ингэжэ хоорэнэ:

— Бидэ мүнөө жэлдэ һалгагай нуга гэжэ газарта үбэлжэхэбди. Хамаатан болохо Борис Балдановтанаараа энэ жэлэй үбһэ хуряалгые хамтаараа эмхидхэ эбди. Туд бүрөэ, амяа хараад ажаллаһанда орходоо суг худэлхэдэ, ажалай бүтэсэ ехэ ульгам гэхэ юм гү, яһала урагшатай байгаа. Ерэхэ жэлэй үбэлжэлгыеньье баһал хамтаарда шиидхэхэ зорилготойбди. Нигэжэ ажалаа хубаарилаад худэлхэдэ, хэн хэндэмнайньье хүнгэн байнал даа. Би 24 гектар сабшалантай хум. Харин Борис-тамни 28 гектар сабшалантай юм. Дээрэнь үшөө 20-ёод гектар пырей сабшажа, дүн хамтадаа 20-ёод һүритэй болоообди. Сабшаламнай һайн байгаа, үбһэмнай хүрэхэ даа.

— Хэды толгой мал ондо оруулхабта?—гэбэб.

— Даб гэһээр өөрөөшье мэдэнэгүйб, саг харуулха бэзэ.

— Техникээр юутэйбта?—гэд саашань асуубаб.

— Хоёрхон лэ трактортай ажалайнгаа урда оронолди.

Шэнэ юумэ даб гэһээр абаадхиха аргагүй ха юм. Нимээд хорёо, хашаагаа заһабарилжа дүүргэхэмнай. Үбэлэйнгөө байрада анхаралаа табиха саг тудажа ерээ.

Инмэрхүүгээр лэ үбһэнһөө гаража, өөр өөрынгөө ажалые эзэн ёһоор саашадаа эмхидхэжэ шадаха фермернүүд манай Хөорхэдэ яһала олон. Жэшээлхэдэ, Солбон Содномов 7 һүритэй, Баатар Цынгуев, Владимир Доржиев гэгшэдэй үбһэн шоморбо. Мүнөө адууһа мал намарай баян хэшэгтэ бэлшэжэ, хоног бүхэндэ шэгнүүрээ нилээд нэмээжэ, аажам талаар атарлан бэлшэхыень харахада, алтайл, «Гарган мал—арадай хэшэг, нютагай шэмэг» гэжэ зон дэмыдэ хэлсээгүй ёһотой.

Д. ДОРЖОГУТАБАЙ.

Хэжэнгэ.

АРАДАЙ ХУРАЛАЙ СЕССИДЭ ЗОРЮУЛАГДАБА

Бурлад Республикын Арадай Хуралай болохоёо байһан хоёрдохи сессидэ зорюулагдаһан пресс-конференци Арадай Хуралай байшангай Бага танхим соо болобо.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ **М. И. Семенов** пресс-конференцние нээгээд, Арадай Хуралай ээлжээтэ сесси дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ асуудалнууд тухай хөөрөө.

— Арадай Хурал Буряад Республикын хэдэн шэнэ Хуулинуудые баталан абаха байна. «Буряад Республикын Арадай Хурал тухай», «Буряад Республикын Конституционно Сүүд тухай», «Буряад Республикын Арадай Хуралай депутадай статус тухай» Буряад Республикын Хуулинуудай проектнүүд тэрэ тоодо ороно. «Буряад Республикын Конституцида нэмэлтэнүүд ба хубилаганууды оруулха тухай» асуудал бии. Тус асуудалаар ондо ондоо һанамжанууд хэлэгдээ, гэбэшье мүнөө үе сагай эрилтэнүүдтэй зохилдуулан, зарим тэды хубилаганууд оруулагдаха ёһотой,—гэжэ Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ мэдээсэбэ.

Арадай Хуралай ээлжээтэ сесси дээрэ баталагдан абтаха Хуулинуудай проектнүүдые хүн зонтой зүбшэн хэлсэхэ зорилготойгоор депутадуудай республикын бүхы районуудта ошожо, уялзалганууды үнэргэгэн тухай үгэ хэлэгшэ, мүн Арадай Хуралай комитедүүдэй түрүүлэгшэнэр **Н. П. Линейцев, В. И. Марков, Б. Ц. Семенов,** комитедүүдэй түрүүлэгшэнэрэй орлогшонор **Д. Д. Сундарон, В. Л. Гарматаров** суглараг шадта хоороо.

Удаань радио, телевиденнин, республикын газетэнүүдэй журналистнууд Арадай Хуралай Түрүүлэгшэдэ, мүн комитедүүдэй түрүүлэгшэнэртэ хэдэн асуудалнуудые табика, харюунуудые абаба.

С. ОЧИРОВ.

ДУРАСХААЛАЙ ҮДЭР

Правительствын шиидхэбэритэй зохилдуулан, саазалалгаһаа хосорогшодой Дурасхаалай үдэр октябрийн 30-да Буряад оронай газар дээрэ түрүүшынхиеэ үнгэргэдэхэнь.

«Саазалалгаһаа хохидогшодой эблэл гашуудалай ба дурасхаалай энэ үдэрые шууяа шурхираагүйгөөр үнгэргэхэ һанаалтай», — гэжэ саазалалгаһаа хохидогшодой Буряадай эблэлэй правленийн түрүүлэгшэ Н. Г. Дамдинов Дурасхаалай үдэр үнгэргэхэ республиканска эмхидхэлэй комитедэй гэшүүдтэ хандажа хэлэбэ.

Энэ үдэрэй урда тээ хараалагдаа гэбэл, зэмэгүйгөөр алуулагшадай дурасхаалай уншалга ёһололнууд —шажан мүргэлэй тус тус конфессинүүдтэ, ном, журналнуудай, архивай баримтануудай тематическэ выставкэнүүд, дурасхаалай үдэшэнүүд болохо. Элүүрые хамгаалгын министерство, Хүн зоной социальна хамгаалгын министерство, Медицинскэ страхованийн жаса саазалалгаһаа хохидоһон инвалидуудта, үбшэнтэдэ, үтэлэгшэдтэ туһаламжа үзүүлхээр бэлэн байһанаа мэдүүлээ.

ТОО БАРИМТА

Саазалалгада ороһон, нэрэеэ сагааруулагдаһан ба саазалалгаһаа хохидоһон 50 мянга тухай хүн Буряад Республикын газар дээрэ мүнөө ажаһууна. Үйлын хараалта жэлиүдые даваажа гараһан эдэ хүнүүд мүнөө үндэр наһатан, тэдхэмжэ, туһаламжада хүртэхөөр болонхон.

Саазалалгаһаа хохидогшодой эблэлэй эмхидхэлэй конференциин болоһон сагһаа эблэлэй счёдто имагтал 100 мянган тухэриг оруулагданхан, тэрэньшье нэгэхэн эмхиһээ дамжуулагдаа.

Эдэ хүнүүдтэ мүнөө мүнгэ зөөриннишье, сэдьхэл болодойшье талаар туһаламжа хэрэгтэй гэжэ эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ, Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Л. Ч. Нимаева түгэсхэлдэнь тэмдэглэбэ.

Буряад Республикын Президентын ба Правительствын Хэлэлэй алёан.

ҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭНҮҮД, ҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТАНУУД

Автомобильна транспортын хүдэлмэрилэгшэдтэй байһанайнь, тэдэ саг соо оролдосотойгоор хүдэлмэрилһэнэйнь түлөө Буряад Республикын Президент 1994 оной октябрийн 17-ой Зарлигаар гэжэ акционернэ бүлгэмэй хүдэлмэрилэгшэ **Дунаева Мария Никандровнада «Буряад Республикын промышленностийн габьяата хүдэлмэрилэгшэ»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо гэ-

Кондитерска үйлэдбэридэ үни удаан саг соо оролдосотойгоор хүдэлмэрилһэнэйнь түлөө Буряад Республикын Президент 1994 оной октябрийн 18-най Зарлигаар «Иволгинское кондитерское» гэжэ акционернэ бүлгэмэй хүдэлмэрилэгшэ **Дунаева Мария Никандровнада «Буряад Республикын промышленностийн габьяата хүдэлмэрилэгшэ»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо.

* * *

Кондитерска үйлэдбэридэ үни удаан саг соо оролдосотойгоор хүдэлмэрилһэнэйнь түлөө Буряад Республикын Президент 1994 оной октябрийн 17-ой Зарлигаар пенсионер **Курдюков** Анатолий Николаевичые Буряад Республикын **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

Кондитерска үйлэдбэридэ габьяатай байһанайнь, үни удаан саг соо оролдосотойгоор хүдэлмэрилһэнэйнь түлөө Буряад Республикын Президент 1994 оной октябрийн 18-най Зарлигаар **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба гэбэ:

Дементьев Виктор Николаевичые — ахамад кочегар.

Красовский Николай Федоровичые — фабрикын генеральна директор.

Таракановская Анастасия Михайловнаа — хүдэлмэрилэгшэн.

Үни удаан саг оролдосотойгоор хүдэлмэрилһэнэйнь, нинитын ажалда эдэбхитэйгээр хабаадаһанайнь түлөө Буряад Республикын Президент 1994 оной октябрийн 17-ой Зарлигаар пенсионер **Курдюков** Анатолий Николаевичые Буряад Республикын **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

ХЭМЖЭЭНҮҮД АБТАХА ЁҺОТОЙ

Хорнин аймагай захиргаанай гулваагай дэргэдэ байгуулагдаһан соведэй ээлжээтэ зүблөөн дээрэ аймаг доторхи нинитын журэм хамгаалан сахиха асуудал хэлсэгдэһэн байха юм.

Энэ зүблөөндэ Дээдэ-Хурбын һомоной захиргаанай зайһан С. Б. Будаев тоосоо һэн. Тиихэдээ нёдондонойхидо орходоо, мүнөө жэлдэ хуули буса, гэмтэ ябадалнууд олошороо, һогтуугаар баригдаһан зоной тоо 2 дахин нэмээ гээд дуулгаба. Мүн гэмтэ ябадал гарганаан зоной тоо 1,5 дахин олон болоо.

Тус захиргаанай дэбисхэр дээрэхи ажал, худэлмэри хэдэг зоной тоо үсөорнэн зандаа. Эмхидхэлнэ хэдэн жэшээ дурдаба.

«Курбалес» гэһэн АО-гой худэлмэришэд энэ һүүлшын 2 һарын туршада ямаршье ажал хэнэгүй. Мүнөө үсдэ эндэ дүн хамта 164 хүн худэлмэригүй байһаар.

Элидхэлэй һүүлээр үгэ абахадаа, аймагай дотоодын хэрэгүүдэй таһагай начальник Н. И. Шангин, аймагай прокурор Н. Б. Садыков болон бусад дутуу дунданнуудаа богони болзорой туршада усадхаха, хаа-хаанагүй ёһотой жаяг журам тогтоохо ёһотойбди гэжэ мэдүүлбэ.

Д. ДАМБАЕВ.

«Улан - Удэтрансстрой» трестын 397-дохи барилгахабсаралгын поезддо комплексно барилгын бригадануудай дунда С. Д. Балдановай хүтөлбэрилдэг бригада онсо шалгаржа худэлнэ. Тус бригадын гурбан мэргэжэлтэд: шулуушад, электро-гагнууршад, модошо дархашуул тоологдоно. Предприятиин ажалай ветеранууд Анна Прокопец, Виктор Воронин, Леонид Москалев, Алексей Симухин, Түмэн Будаев гэгшэдые нэрлэмээр. Тэдэнэр халаанайнгаа даабари холо үлүүлэн дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шулуушан Түмэн Будаев.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

«ЕХЭ НААДАНАЙ» ДҮНГҮҮД

«Хараасгай» гэжэ хүүгэдэй сэтгүүлэй дэргэдэ суглаан болобо. Тэрэ суглаан дээрэ «Ехэ нааданай» дүнгүүд гаргагдаа. Табигдаһан асуудалаар монгол туургата арадуудай хүүгэдэй уран бүтээлшэдэй эблэлэй президент, «Хараасгай» сэтгүүлэй ахамад редактор, Буряад Республикын арадай уран зохёолшо Ц-Ж. А. Жимбиев, Хүүгэдэй уласхоорондын жасын түрүүлэгшэ С. В. Ангапов гэгшэд элидхэлнүүдые хэбэ.

Монгол туургата арадуудай түүхэдэ анха түрүүшынхээ хүүгэдэй уласхоорондын зуураа, «Ехэ нааданай» эмхидхэлдэ ушарһан зарим тэды дутуу дунданнуудые зааһан байна.

«Ехэ нааданай» өмхидхэлэй худэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадаһан композитор, Россин Федерацийн искусствын габьяата ажал ябуулагша Ю. И. Ирдынеевэй бэшэгые суглаанай түрүүлэгшэ Д. Д. Ошоров соносхобо. Удхань хадаа Хүүгэдэй уласхоорондын жасын түрүүлэгшэ С. В. Ангапов нинитын энэ эмхине толгойлхо тушаалда зохиногүй гэһэн һанамжа хэлэгдээ. Тэрэ һанамжыень Н. Б. Бальжиннимаева. Ц. А. Жимбиев болон бусад нүхэд дэмжээ.

Гэбэшье энэ асуудалаар ехэ арсалдаата хөөрэлдөөн болобо. Үгэ абаһан С. В. Ангапов бээ сагааруулхые оролдобошье, зарим тэды алдуугаа мэдэрэн, энэ жаса минии байгуулһан үри хүүгэмни мэтэ болонхой, тиимэһээ Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадаһан хүн хадаа Агуу Илалтын 50 жэлэй ойе зүбшөөхэл һаатнай тэрэнэйнгээ түрүүлэгшэ зандаа уттаха дурамни хүрэнэ, гэжэ онсолбо. Суглаанда хабаадагшад энэ гуйлтыень зүбшөөһэн байна.

М. ДАНИЛОВА.

УНШАГТЫ ТАНИЛСАГТЫ

2-дохи нюурта. Буряад Республикын Арадай Хуралай сессиие уттуулаг. А. Элымжиев: «Конституционно сүүд хэрэгтэй». Үгдоодэр— Автомобильна транспортын худэлмэрилэгшэдэй үдэр. Г. Дашеева: «Тэмдэг нэрэнь— 1268». Б. Цыремпилов: «Шэнхинүүлыш даа, машинаа». С. Ширеторов: «Газараа бөомэйлдэг байхадаа». СНГ: тобшо һоннинууд.

3-дахи нюурта. Гарагай долооной үдэр гаража байдаг заншалта «Толи» хуудаһан.

4-дэхи нюурта. Хото, худоогай һоннинууд. Телевиденнин программа.

Буряад Республикын Арадай Хуралай сессиие үгтүүлан

КОНСТИТУЦИОННО СҮҮД ХЭРЭГТЭЙ

Буряад Республикын Арадай Хуралай эрлжээтэ, хоердохи сесси дээрэ депутадуудай зүбшэн хэлсэхэ асуудалнууд тодорхойлогдонхой гээшэ ааб даа. Тус сесси дээрэ Буряад Республикын шэнэ Хуулинууд баталан абтаха байна. «Буряад Республикын Арадай Хурал тухай», «Буряад Республикын Конституционно сүүд тухай», «Буряад Республикын Арадай Хуралай депутадай статус тухай» Буряад Республикын Хуулинууд энэ тоодо оролсоно. Гэхэтэй хамта мүнөө дээрээ хойшолуулашагүй болошоһон, сагай эрилтээр табигдаһан асуудалнууд — Буряад Республикын Правительствын гэшүүд тухай, Буряад Республикын Правительствын эрхэ түлөөлэлгэнүүдэй болзорто бэелүүлхэ ажал ябуулгануудай программа тухай, Буряад Республикын Арадай Хуралай тоололтын палата тухай гэхэ мэтэ тон шухала асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэхэ ёһотой. Буряад Республикын Президентын, Буряад Республикын Арадай Хуралай депутадуудай һунгагдаһаар 3 һараһаа үлүү сагай үнэрбэшье, правительствын олон гэшүүд баталагдаагүй, тинхэдэ олон эмхи зүргаануудай хүтэлбэрилэгшэд уялганууде саг зуураар дүүргэгшэ гэһэн нэрэ зэргэтэй ябана ха юм. Энэ дурсагдаһан хугасаа соо правительствын гэшүүд, сахыень хэлэбэл, үнэ хада баталагдаһан байха ёһотой һэн.

Буряад Республикын правительствын эрхэ түлөөлэлгэнүүдэй болзорто бэелүүлхэ программа мүн лэ шухала асуудалнуудай нэгэн гээшэ. Тус программа эрдэмтэд, промышленна предприятинуудай, агропромышленна нэгэдэлнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдэй дунда үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэһэн байха ёһотой гэжэ һанахаар байна. Тиимэһээ сесси дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхээр табигдаһан правительствын саашанхи ажал ябуулгын программа хадаа нилээд орёо, хүшэр асуудал гэжэ мэдэрээ. Тодорхойлон хэлэбэл, тус программа ябууд дундаа шиндхэгдэхэ асуудал бэшэ гэжэ онсолон тэмдэглэхэмни.

Буряад Республикын шэнэ Хуулинуудай тоодо «Буряад Республикын Конституционно сүүд тухай» Хуули оролсохо байна. Мүнөө тус Хуулин проект тухай тодорхойгоор хөөрэжэ түршая.

Буряад Республикамнай, хэнэйшье мэдэһээр, бүрин эрхэтэ байгтые сонсохоһон, өөрын Президенттэй, өөрын правительстратай, өөрын парламенттай түрэн болоно гэхэдэ, ямаршье алдуу болохогүйл ха. Россин Федерацидотор бэеэ даанхай гүрэн байжа болохо гээд политическэ болон экономическа хубилалтын дүнгүүд харуулна. Мүнөө дээрээ манай республика өөһдөөе ажамидаржа шадахагүй байбашье, олон жэлнүүдэй үнгэрхэдэ, одоошье бэеэ даанхай, экономикын талаар хүсэехэтэй, өөһэдөө өөһэдынөө тэжээжэ шадаха гүрэн болохо аргатай байна шуу.

Манай республикада промышленна олон предприятинууд, агропромышленна нэгэдэлнүүд, олон тоото эмхи зүргаанууд мүнөө тоологдоно.

Гэхэтэй хамта манай республика өөрын Конституцитай, өөрын олон Хуулинуудтай ха юм. Гэбэшье тэрэ олон хуулинууд хазагайруулагдахагүй, хаа хаанагүй наринаар сахигдаха гэжэ хэн сэхэ баталха гээшэб? Минии һанахада, хэншье тингэжэ баталхагүй.

Юуб гэхэдэ, бидэнэр хуули ёһото гүрэнние байгуулха зорилго табиһан байнабди. Конституци болон Буряад Республикын бусад Хуулинуудые хазагайруулһан ушарые элишэлхэ, зүб тэсэшэнь бүхы асуудалнуудые шиндхэхэ, эдлэб гомдолнуудаар ородог асуудалнуудые харадаг байха. Конституцие наринаар сахилгын хойноһоо хиналта бэелүүлхэ зүргаан хэрэгтэй болоно бшуу. Эргээл тиимэ зүргаан манай республикын Конституционно сүүд болохо ёһотой.

«Буряад Республикын Конституционно сүүд Буряад Республикын Конституцие хамгаалха талаар сүүдэй засагай дээдын зүргаан болоно...» гэжэ Конституционно сүүдэй проектын 1-дэхи статья соо бэшээтэй. Тинхэлээрээ тус сүүд эгээн дээдэ шатын сүүд боложо, тэрэнэй гаргаһан шиндхэбринүүдые буруушааха гү, али хүсэтэй бэшэ гэжэ ухаалидаха арга зам байха ёһогүй. Конституционно сүүд өөрынгөө ажал ябуулгада гансал Буряад Республикын Конституцида, Буряад Республикын Конституционно сүүд тухай Хуулида тушэглэхэ юм.

Тус сүүд өөрын регламенттай байха болоно. Тус регламентын үндэһөөр Конституционно сүүдэй гэшүүд бүхы худэлмэрнеэ ябуулха уялгатай.

Конституционно сүүд хадаа Буряад Республикын Арадай Хуралай баталан өбэһан Хуулинууд, Буряад Республикын Президентын гаргаһан Зарлигууд болон захиралтануудыг, правительствын гаргаһан тогтоолнуудыг, республикануудыг ба гүрэнүүд хоорондын хэлсээнүүд болон бусад документнуудыг Буряад Республикын Конституцитай хэр зэргэ таарадаг гэжэ хинажа байха сүүдэй дээдын зүргаан болоно.

Тус сүүд Буряад Республикын Арадай Хуралай гуйлтаар Буряад Республикын Президентые тушаалһаань буулгаха үндэһэн бин гү гэһэн асуудал шиндхэжэ болохо байна. Тэрэнэлэн хуули ёһондо хабаатай бусадшье асуудалнуудые шиндхэхэ эрхэтэй.

«Конституционно сүүдэй эрхэ түлөөлэлгын болзор хизаарлагдадаггүй»,—гэжэ Хуулинин проектын 5-дахи статья соо хэлэгдэнэ. «Конституционно сүүд түрүүлэгшэһээ, дүрбэн судьянһаа бүридэдэг» гэжэ саашань зааглана. Тус сүүдэй гэшүүд Буряад Республикын Арадай Хуралай депутадуудай олоной дуугаар һунгагдадаг байха.

Конституционно сүүдэй гэшүүдтэ ехэ эрилтэ табигдаха байна. Сүүдэй гэшүүд депутат байха эрхэгүй, мүн политическэ партинуудта хабаатай байха ёһогүй. Тэдэнэр олзын хэрэг эрхилхэ, ниитын эмхинүүдэй хүтэлбэрилхы тушаалтадай тоодо оролсохо ёһогүй байха, тэрэшэлэн олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдтэ сүүдэй хараха асуудалаар һанамжаяа хэлэхэ ёһогүй байха зэргэтэй.

Буряад Республикын Конституционно сүүдэй гэшүүд адли эрхэтэй. Тэдэнэр Арадай Хуралай, Правительствын, Дээдын арбитражна сүүдэй, Верховно сүүдэй заседанинуудта байлсаха эрхэтэй гээд Хуулинин проект соо заагдана.

Конституционно сүүдтэ асуулта гү, али гомдолтойгоор хандахадаа, хүнүүд мүнгэ түлэхэ уялгатай.

Тус сүүдэй шиндхэбринүүд олоной дунда соносхоглохо, олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдтэ толилогдохо эрэгтэй.

Эрхэтэн бүхэн тэдэнэй эрхэнүүд ба сүлөөнүүдые эбдэһэн тухай асуудалаар Конституционно сүүдтэ хандаха эрхэтэй.

Буряад Республикын Конституционно сүүдэй гэшүүдтэ салин түлэлгэ болон бусад гаргашануудыг Буряад Республикын бюджедһээ түлэгдэхэ юм.

Конституционно сүүд өөрын тамгатай байха, тэрэ тамга дээрэнь Буряад Республикын гүрэнэй герб зураглаһан байха ёһотой.

«Буряад Республикын Конституционно сүүд тухай» Буряад Республикын Хуули хадаа манай республика дотор Конституци болон бусад хуулинуудые наринаар сахиха арга олгоно байна гээшэ.

А. УЛЫМЖИЕВ.

Буряад Республикын Президентын Аппарадай хуули-ёһоной управленийн начальник.

Углеөдэр—Автомобильна транспортын

худэлмэрилэгшэдэй үдэр

ТЭМДЭГ-НЭРЭНЬ: 1268

Урданай СССР-эй Оборонын министерствын хабаадалгатайгаар, хүсэ ехэтэй автопаркаар хангагдаһан, 1268-дахи автоколонно 1962 ондо байгуулагдаһан юм. Сэрэглэмэл тээд эмхидхэгдэһэн хадаа номерной тэмдэг-нэрэ үгтэһэн гээшэ.

Тус колонно тэрэ сагта һүр ехэтэй, ямаршье сагта гүрэн түрын удха шанартай даабаринуудта гарахаар бэлэн подразделени һэн. Хүлеэгдээгүй гэнтын ушарал, усалай болобол, жэшээлбэл, газарай худэлөө һаа, үерэй болоо һаа, тус колонныи автомашинануудаюул, усал саралгада түрүүшын эрилтэ эльгээгдэхэ жэшээтэй байгаа.

1979 ондо Монголой хилэ дээрэ ажалтад сэрэгшэдтэй зүришэлдөөнүүдэй болоходо, 1268-дахи колоннынхнэ гүрэсэд бүриндэлөөрөө тиншээ эльгээгдэжэ сэрэгэй зорилгонуудые бэелүүлэлсэн бэлэй.

Эхиндээ иимэ түүхэтэй коллектив мүнөө ямар байдалтай гээшэб? Автоколоннын директорэй орлогшо А. Г. ЗИМРЕВЭЙ хөөрөөе уншагшадтаа дурасхая.

Һая болотор манай предприяти «Бурятавтотранс» нэгэдэлэй байха зуураа Оборонын министерствын зүгһөө туһаламжа абажа байдаг һэн. Хубилган шэнэдхэлгын үедэ хүтэлбэрилхы нэгэдхэмэл түбгүй болоно амларлаабди. Хэрбээ мүнөөдэр Улаан-Удын пассажирска автотранспортна предприятинуудай городой захиргаанай мэдэлэй болоо һаань, ашаанай автотранспортна предприятинууд, тэрэ тоодо манай колонно бээ даанги болоно амларлаа.

1993 ондо коллективнай нэмэл түхэлэй акционернэ бүлгэм болгон хубилгагдаһан юм. Анхандаа, дүүрэн хүсэндоо худэлкэ байхадаа, ЗИЛ, КамАЗ түхэлэй автомашинануудай тоо 300-да хүрэдэг һэн. Улаасхоорондын рейснүүдтэ, гол түлэб Монгол, мүн республика соогуураа ашаа зөөдэг һэмди, мүнөөшье зөөнөөрбди. Хүдөө ажахын худэлмэридэ саг үргэлжэ хабаадалсаабди.

Үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын, таряа хуряалгын үедэ гурбан һараар жолоошоднай худөө гарадаг байгаа. Нэгэ жэл Новосибирскэ область эльгээгдээ һэмди. Хуряалгын худэлмэрнин удаа Монголһоо үбһэ тэжээл зөөдэг, нэгэ үгөөр хэлэбэл, «Бурятавтотранс» нэгэдэлэй даабари дүүргэдэг байгаабди.

Харин мүнөө байдалнай тад ондоо. 300 автомашиныи 150-ниинь лэ бүрин бүтэн зандаа. Энэ 150-най оройдоол 40-ниинь мүнөө худэлмэридөө юм. Жолоошодой динлэнхи олониинь ажалһаа гаража ошоо, 75 лэхүн худэлнэ.

Экономикын һандаралай хаа-лагүй үзэгдэжэ, томо предприятинуудай зогсоогдоод байхада, ашаа зөөлгэхэ хүсэлтэйшүүл эрид үсөөрөө гэхэ гү, али гүрэнэй предприятинуудай зүгһөө захиргоохоёо болёо шахуу. Эдэ-нэрнай худэлмэриень хээшье һаамнай, түлэжэ шадахагүй ха юм. Хахад жэлһээ, жэлһээ гү, али үшөөшье удаан сагай үнгэрһэн хойно гү—хэзээ түлэхэнь мэдэгдэнэгүй.

Иимэ байдалай тохёолдоходо, предприятиимнай худэлһэнэй хэрэг бии гү гээд эримдаа бодохоор болодог. Мүртэй олзо олохогүй аад, налог түлэжэ зобонобди.

«Улан-Удэтрансстрой» трест манда 100 миллион, «Байгал» учхоз 40 миллион түхэриг, бусадшье олон предприятинууд үнинэй үритэй аад, яашье түлэнэгүй.

Тиимэһээ гүрэнэй предприятинуудтай бэшэ, харин коммерческэ эмхинүүдтэй хэлсээ баталжа худэлөө һаа, һураггүй дээрэ. «Классик-3», «Скат», «Метеор», «Юность» гэһэн олзын хэрэг эрхилэгшэдэй бусадшье олон байгууламжанууд түлөөһиень урилдан оруулдаг юм. Жэшээлбэл, КамАЗ автомобиляар жолоошомнай нэгэ эмхидэ 9 часай туршада худэлөө һаа, энэ туһаламжань 200 мянган түхэригэй болоно. Энэмнай ехэ гү, али бага гү? КамАЗ-ай нэгэ мөөр мүнөө 260 мянган түхэригэй гээд тоолоо һаа, оройдоо ехэ бэшэл даа. Юрэдөө, энэ автомашина «гутал» гүйсэд үмдэхэ гээ һаа, адагынь 20 удэр худэлхэ ёһотой болоно.

Саашань тоолоо һаа, запчастынууд магазинуудта биншье һаа, диилдэхээ болёо гэлтэй. Автомашинын двигатель 10 миллион, поршневой бүлэг 1 миллион түхэригтэ юм. 1 киловатт-час электрын эльшэ хүсэн—120, 1 гигакалори дулаанай хүсэн—43615, 1 литр бензин — 270, дизельнэ түлишэ—320 түхэриг гээд дурдаа һаа, гаргашадай сэн аргагүй ехэ болоно.

Үйлэдбэриин хэмжээ хаа-лагүй доошолоод бэ... да, шэнэ автомашинууд тухай һанаата болоогүй, байбанаал ашаглаха ёһотой бди. Худэлмэрилэгшэдэй тоо үсөөрүүлэгдэнэ, шэнэбэл, диилэгдэ 14 үүн һуулгаа мүнөө оройдоол 2 үлэнхэй. Түсэбэлгын тогтуу болгогдоод, оройдоо финансово-экономическа һаг эмхидхэгдээд, 3 ажаллана. 20 лэнбаримт шадтайбди. Мотористнууд, слессарьнууд, аккумуляторщикнууд ажалаа хэнээр.

Мүнөө ашаглагдажа гаа 40 автомашиныи зорилгоо... ниинь Москвада. Хэ... Монголдо, үлөөшэдэй... республикын аймагуудта... хил-хэлсээнэй ёһоор... нэ.

Коллективтээ хэдэн... туршада салин хүлэб... хэ аргагүйлөөд байнабди... бэшье продуктнуудаар... гахые оролдонобди. Өөрө... магазинтай болоноойбди.

Зарим предприятиинууд коммерческэ... ябуулгада сүм ороно. Мэ... һанамжаар, «сабиниан... хиаал оёхо, урлаха» өө... Хуу наймаан, эдлэд... шоо һаа, экономическэ... ханшье урагшаа дабан... үзэгдэхэгүй гэжэ би... догби.

Мэргэжэлэйнгээ... рые иимэ бэрхэтэй... да уггажа байбашье... гушан жэлэй туршада... лажа байһан зоноо... гүйлэ аргагүй. Жолоо... В. В. Шаманов, А. И. ... кий, Н. И. Жебит, ... лагшад М. С. Лысо... Е. К. Кушнарев, А. Н. ... марев гэгшэд түрэл... тивээ орхижо, ондоо... бэдэрээгүй, эндээ... һоор.

Нигээд лэ... республикада бии байха... тотранспортна хүсэ... предприятинууд — ... лонно, ашаанай автотранспортна предприятинууд һандараа... гада дайрагдаад байна... шэбди. Имагтал коммерческэ байгууламжануудаа... барһаар. Тээд эдэмнай... төөл олзо хүхээ дашуулна... «хамарһаа» сааша хараа... оролдодогүй гээшэ. Хэ... дээрэ дурдагдаһанда... гэнтын гэнэ усалай ... һаа, эдэнэр автомашинууд... даа гаргажа, олоной ... шуумайха гү? Үгы ... Манай шадалнай бага... шье эхин түүхээ марта... ниитын хэрэгэй түлөө... Дэнэшье зөөнэ бодоохо... лэмди гээд түгэсхэбүү.

Г. ДАШЕЕВ.
бэшэгэ эмхидхэгдэ...

ГАЗАРАА БӨӨМЭЙЛДЭГ БАЙХАДАА

Хэды гандуу уларилтай жэлнүүдтэшье манай ажахын таряалан дээрэһээ 70—80 мянган центнерһээ доошо ургаса абажа үзөөгүй юм. Диилэнхидээл жэл бүхэндэ 100 мянган центнер, тэрээнһээ үшөө дээшээшье таряа сохижо абадаг байгаабди.

Тиигэжэ ороохо горитой ургуулжа абаһанай ашаар һүүлэй хүшэр хүндэ жэлнүүдтэшье зоноо талха таряагаар таһалдуулангүй, адууһа малдаашье эдюулхэ ороохоной зүйлэй, өөһэдын тарилгын үрэһэ хүрэнгөөр ядалдаагүй гаража байнабди. Мүн ондоо ажахынуудта, гүрэндэ таряа горитой худалданабди.

Эгээл энээн дээрэһээ аймагай бусад ажахынуудтал адли байгша оной хабар ороохото ургамалнуудай тарилгые хороогоогүй, харин зааха ехэ болгоо һэмди. Тиигэжэ энэ жэлдэ 7,5 мянган гектарта шэнээсэ, обёос, ешмээн таригдаа юм. Тэрэшэлэн эдэшье жэлнүүдтэ манайда газар таряалан эрхилэлгын түрүү онол аргануудыг, эршэмтэй технологи жэншэдгүй сахигдадаг зандаа. Юрэдөөл, газараа шадал зэргээрээ бөөмэйлхэ гэжэ оролдонобди.

Энэмнай ашаяа гүйсэд харюулна гэхэдэ болохо. Байгша ондо хабартаа, зунай эхээр гандуушаг байгаашье һаань, һүүлдэнь ороһон хура бороогой ашаар таряан яһала һайн ургаа. Мүнөө бүхы таряанай 60 гаран процентын хуряагдаад байхада, даб дээрэ 70 шахуу мянган центнер ороохон тоогууд дээрэмнай оронхой. Ондоогоор хэлэбэл, гектар бүриһөө дунда зэргээр 20 центнер таряан сохигдоно.

Тооложо үзэхэдэ, ургасаяа гээлтэдэ оруулангүй, саг соонь хуряажа абаа һаа, хамтадань лаб 110 мянган центнер ороохо сохижо абаха арга боломжо манда бии.

Баян ургасын гараһанда урмашан, совхозоймнай, таряашад, механизаторнууд машина, техникээ хаһа соонь һайнаар бэлдэжэ, болзорыень алдангүй хуряалгадаа жэгдэрэн ороо һэн. Иилангаяа хуушан комбайнуудаа нарин нягта харууһанда байлгажа, али аргыень оложо һайнаар заһаварилаад, һаадгүй худэлхэ болгоо юм. Энээнһээ гадна баһал «аргыень оложо» андалдаа, наймаа хэжэ, мүнгэтэй болоод, «Енисей» түхэлэй 4 шэнэ комбайн Красноярска заводһоо сэхэ абаабди. Совхозой ахамад инженер Н. Н. Сизов өөрөө тиншэ ошожо, хуушан комбайнуудта хэрэгтэй шэнэ запас зүйлнүүдые 20 миллион түхэригтэ худалдажа абаад, асараа бэлэй.

Иилангаяа октябрь соо хура бороогой тогтоходо хуряалгын худэлмэри шанга эршэдээ ороо. Мүнөө ажахын таряалан дээрэ 20 гаран комбайн үдэр һүнигүй худэлнэ гэхэдэ болохо. Юрэдөөл, тэдэнэр үглөөнэй наранаар гараад лэ һүнинн тэнгһээ үнгэртэр таряа хадана, баалнуудые суглуулжа сохино.

Энэ жэлдэ ургаса хуриалга дээрэ таряан ажалай гурбан бригадын комбайнууд суглуулагдажа, нэгэ томо комплекс болгогдоод худэлгэгдэнэ. Тиигэбэшье бригадирнууд С. Б. Жапов, Н. В. Черкасов, И. И. Шарапов гэгшэд өөһэд өөһэдынгөө бригадануудай механизаторнуудай ажалые харалсана, али болохо хэрэгтэй юумээр хангана.

Таряанай тоогууд дээрэ шэнэ ургасын ороохо сэбэрлэхэ, хатааха худэлмэри баһал үдэр һүнигүй эмхидхэгдэнэ. Эндэ нэн түрүүн ерэхэ жэлэй тарилгын үрэһэндэ хэрэгтэй шэлэмэл һайн сортовой таряан сэбэрлэгдэжэ, илгагдажа амбаар, складта адхагдана. Ушарынь юуб гэхэдэ, манай борьёогойхид жэл бүхэндэ һайн шанартай өөһэдын үрэһөөр тарилга хэнэнэй ашаар тогтууритай ургаса абана бшуу.

Нигэжэ юунэйшье болоо һаа, газар таряалангаа урда мэтэ ашаг үрэтэйгөөр, зөөн ёһоор эрхилжэ байһанай ашаар лэ бидэ таряатайшье, малай эдихэ тэжээлтэйшье үсэлжэлгэдэ орохомнай.

С. ШИРЕТОРОВ,
Зэдын аймагай Борьёогой совхозой директорэй орлогшо.

«ШЭНХИНҮҮЛЫШ ДАА, МАШИНАЯА...»

Холыншье, дүтыншье аяи замда ябахань һүүлэй үедэ хүндэ хүшэр болонхой. Юундэб гэхэдэ, нэн түрүүлэн харгыда гаргашын мүнгэн ехэ болоо. Хоёрдохинь хадаа шухала хэрэгээр түргэн саг соо хотэ, городууд, республикын аймагууд руу ошохо болоходо, самолет, автобусуудта биледүүд үгы байдаг болонхой. Республикын аймагууд руу урдандаа нинДэжэ байдаг агаарай онгосонуудай диилэнхы олониинь болюулагдаһан гэжэ мэдэнэбди. Тиимэһээ автобусуудта, дайралдаа һаань, харгын ашаанай автомашинануудта нуужа, аян замдаа гараха баатай бологдоно.

— Манай автопредприятиин жолоошод хүн зоной хүшэр хүндэ байдалда ороные һайн ойлгодог. Автобус соо һуурин үгышье һаа, холын аян замда ябаха дуратайшуулые абаха баатай бологдодог, — гэжэ Баргажанай аймагай автопредприятиин жолоошон Николай Шадрин хөөрэнэ.

Николай Шадрин сэрэгэй уялгата албанда ошохынгоо урда тээ тус предприятида жолоошоноор худэлдэг байһан. Сэрэгэй албанда жолоошонойнгоо мэргэжэл улам мүлижэ, дүй дүршэлтэй болоһон байха юм. Албаннаа бусажа ерэмсээрээ түрэл предприятидаа жолоошоноор худэлжэ эхилһэн байна. Жолоошон гансал автобус гү, али бусадшье машинануудые аян замда жолоодожо; арюун дардам харгыгаар табилуулха бэшэ, тэдэнэйнгээ хойноһоо һайн харууһа хэжэ, «наһыень ута» болгохо гэжэ оролдодог. Хүн зоние хангалгада энэрхы сэдьхэлтэйгээр хандаха, хүндэлхэ ёһо заншал нэн түрүүлэн жолоошоной урда табигдана ха юм. Эдэ бүгэдээ нарин нягтаар бэелүүлжэ ябаһан жолоошодые харгыда ябагшад һайшаан магтадаг, хүндэлдэг.

— Зунайнгаа амаралтада Томскһоо Улаан-Удэдэ буугаар аэропортын кассаһаа Баргажан хүрэтэр билет абаха гэхэдэмни, «Мүнөодэрэй самоледто билет үгы, ниидэхэ эөлжээтэ үдэрынь—нүгөөдэр» гэжэ харюусаа нэн. Тиихэдэнь Баргажан руу углөөнэй 7 час 30 минутада ябадаг автобусто нууха һанаатай автовокзал үрдижэ ерээ һэм. Тээд баһал билет үгы байба. Яаха гээшэб? Автобусой жолоошондо хандан гэнэмни: «һуурн үгы. Дуратай һаа, һуурригүйгөөр ябагты», гэжэ тэрэ туһалаа һэн,—гээд, Томскын медицинскэ институдай оюутан Эржена Ширеторова баасан хэлэжэ байгаа нэн.

Холын алар 400 модоной зайда автобусоор ябаха гээшэ пассажирнуудта хүндэхэн лэ байдаг. Энээнинень жолоошодшье һайн ойлгодог. 400 километр ута зайда ямаршье харгы дайралдаха. Тээд гансал дардам харгын зурыжа эхилэмсээр машинынгаа газ нэмэжэ, часай 80—90 километр хүрэтэр автобусоо ябуулжа, харгыгаа хороохо, түргэнөөр, пассажирнуудаа зобоонгүйгөөр хүргэхые оролдоно.

Шэнгэн гэнэл гүш
түлишэеэ,
Шэнхинүүлыш даа
машинаяа.
Шэтэ холохон гэнэл
гүш даа,
Сагтаа хүрэхэбди
хоюулханаа...

гэһэн урданай дуус автобусойнгоо һайн харгыда ороожо, урагшаа шуумайхадань, пассажирнууд жолоошондоо зорюулан дууладагшье ушарнууд байха.

— Предприятиимнай 40 гаран автобустой. Зарим жолоошодой дүтын аймагуудай һуурин, тосхонууд руу үдэртөө хэдэн удаа ябажа байдаг. Харин манай бригадын гэшүүд «Улаан-Үдэ—Баргажан» гэһэн маршрудаар һэлгэлдэжэ ябаад хүн зоние зөөнэбди. Бригадыемнай ажалай баян дүй дүршэлтэй жолоошон Авдеев хүтэлбэрилдэг. Бригадаа хамтадаа 16 жолоошодбди. Бэе бэедээ туһалжа, хэрэгтэй сагай болоходо, бэе бэеэ һэлгэжэшье байгаад, эдэй эстэй худэлнэбди,—гэжэ Николай Шадрин хөөрэнэ.

Ажал худэлмэридөө оролдосотой, хүн зондо энэрхы дулаанаар хандадаг жолоошод харгыда ябаһан пассажирнуудта таатай зохид хангалга хэжэ, зориһон газартань хүргэжэ, һанааень дүүргэнэ. Энэ бэлэн хэрэг бэшэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: жолоошод Н. Шадрин В. Михайлов хоёр холын аян замда гарахынгаа урда тээ.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВЭЙ фототекст.

Залуу мастер Алексей Альбертович Шишков, прораб Михаил Георгиевич Пакулинай хүтэлбэри доро Улаан-Үдэ хотын Профсоюзай гудамжада дүрбэн дабхар Русско-Азиатска банкын филиал барижа байдаг.

Архитектурын талаар орёо дүрбэн дабхар хирпиисэ байшангые 397-дохи барилга-хабсаралгын поездын Сергей Дугаровичь Балдановай хүтэлбэрилдэг комплексно бригада бодхооно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 5-дахи разрядай электро-гагнууршан, ажалай ветеран Сергей Николаевич Симухин.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

СНГ: тобшо һонинууд

МОСКВА. Россин Федерацида ургаса хуряалга түгэсхэлдоо дүтэлөө. Энэ долоон хоногой эхиндэ 45,6 миллион гектарай ороохото болон ороохо-бобово ургамалнууд хуряагдаад байгаа. Тэрэнь тарилгынуудай бүхы талмайн 91 процент болоно. Фермернүүдэй ба үмсын ажахынуудта суглуулагдаһан ургаса эндэ тоологдоногүй. Октябриин 17-ной байдалаар 78,7 миллион тонно ороохон сохитдоод байгаа. Энэнь үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхиһээ 15 миллион тонноор бага болоно.

Хойто Кавказда, Поволжидо, хара хүрьһэтэ түб аймагта, Россин түбэй олонхи областынуудта, Марий-Эл, Чувашай, Башкириин, Удмуртиин Республикануудта, Оренбургын, Омско, Томско областынуудта таряа хуряалга дүүрэнтээ шахуу. Мурманска, Пермскэ, Свердловско, Кемеровскэ, Амарай областынуудта, Алтайн хизаарта, мүн Зүүн Сибириин нютагуудта таряа хадалга унжагайрна. Эдэ нютагуудта ургаса хуряахын тула мүнгэнэй дуталдахаһаа гадуур сагай уларил һаалта хэнэ.

Октябриин хахадаар 8,8 миллион тонно ороохон гүрэнэй амбаарнуудта ороод байгаа. Харин үнгэрэгшэ жэлдэ энэ дүнгынь 24,3 миллион тонно байһан юм. Федеральна болон нютагай жасануудта тушаагдаһан ороохоной түлөө түлэхэ мүнгэгүй байһаниниь энээндэ нүлөөлнэ.

ЧЕЛЯБИНСК. Акционернэ «Уралтрак» бүлгэмэй хүтэлбэрилэгшэд хэдэн мянган хүнһөө бүридэдэг коллективтэнь таарамжагүй алхам хэхэ баатай болоо. Предприятиин мүнгөөр хэдэн арбаад жэлэй туршада баригдаһан байрын олон гэрнүүдые, хүүгэдэй саадуудые, хамтын байрануудые, социальна һалбариин объектнүүдые хотын албануудта дамжуулан үгэхэ баатай болоо. Трактор бүтээдэг... байна. Тракторнуудаа... гагшад тэдэнние даагаа... ха мүнгэгүйдэнэ. Э... мистнуудай тоолоһоной... гансал байгша ондо эр... рилгонуудта 40 мянга... түхэриг (1994 оной эр... риин сэнгээр) гаргашаа... ха ёһотой байгаа. Тиим... акционернэ бүлгэм хүрэ... 57 саадай 10-ень лэ ... үлээнхэй.

АРХАНГЕЛЬСК. Акционернэ «Архэнергө» бүлгэм... үнгэрэгшэ долоон хонгорой... онсо гуримаар Архангельскын болон Северодвинскэ... промышленна предприятинууда... нуудта электрын эльгээ... дамжуулжа байгаа. Э... рын эльшэ хүсэ үгэдэг... дын арга боломжогүй... үйлэдбэриинүүд эмхидхэ... ложо, зогсоогдоһон б... Шалтагынь гэхэдэ, электрын... эльшэ хүсэнэй түлөө... приятинуудай мүнгэ... гүй байһанһаа болоо... гетигүүд хэрэгтэй... нэй түлишэ худалдаа... ха аргагүй байна бшуу... түлэб сэрэгэй-промышленна... комплексын предприятиин... ехэ үритэй юм.

ИТАР-ТАСС.

ТОЛИ

Энэ хуудаһандамнай:

- Алдарта дуушанай зам
- Уран шүлэгэй долгин дээрэ
- Аман үгын абдарһаа

-эй арадай артист Ким Базарсадаевай зохёохы ажалай 35 жэлэй ойдо

...юун бэлигэй охин дунда

...булэдэ (12 хүү-...Хангил нютагта ...м Базарсадаев ...рнад орон соо-...ун бүхы дэлхэй-...ес хоолойгоороо ...д гараһан байна. ...тэр булэдэ өө-...Ким хүбүүн түү-...Удын хугжэмэй (СССР-эй арадай ...саран Линховоиной ...удаань Ленин-...арваториндо (Рос-...Буряад Республи-...кынын габьята ...агша, профессор ...эич Плешаковой ...ража, бэлиг шу-...нгөөжэ, түрэл ...ааз, оперын ар-...ан бэшэ ажалтай ...а холбоһон юм.

...суута Лхасаран ...д, мүн тиихэдэ ...бас, баритон хоо-...дадые, тэрэ тоодо ...публикын бэлиг-...тнарые — Вяче-...ваые, Баир База-...һан Ленинградай ...Иван Ивановича ...р хүргэжэ ябадаг-...нгэнтэ бэшэ Ким ...мэрэдэг юм.

...бас хоолойтой-...хай һургуулине ...йһан Ким Базар-...олой мүнөөшье ...нэй зандаа гэжэ ...йгдаһан «Алеко» ...ай уласхооронь ...зорюулагдаһан) ...гэршэлээ нэн.

...яаралгүйгөөр ...Ким Ивановичнай ...рги дуулахадаа, ...алуугай охитой, ...жан хоолойтой, ...гөөн алхадалтай ...хэдэнь, бидэшье ...ааа үнэхөөрөөл ...ламди. Земфирые ...ндэлдэшье Ким ...й романтическа ...көөр орошонхой, ...йканаар дуулажа, ...а гайхуулжа бай-...ай. Энэ юун тухай ...нэдэ, энэ гайхам-...тыын бурханһаа ...ааг тухай, мүн ...нь нюугаатай бай-...ин ехэ арга бо-...ай байһыень гэр-...гү.

35 жэлэйнгээ зохёохы ажалые амжалта түгэсөөр угтажа байһан СССР-эй арадай артистын гүйсэдхэһэн олон оперонуудай партинууд, концертнууд Буряад искусствын алтан жасые шэмэглэнэ. Лхасаран Линховоиной эгээл дуратай шабинарай нэгэн байһан Ким Базарсадаев һурган хүмүүжүүлэгшэһээ оюун бэлигыень халан абан, өөрынгөө зохёохы зам өөрынхөөрээ зохёогоо. Тиимэһээ өөрын, дабтагдашагүй Мельник (Даргомыжскийн «Русалка»), Мефистофель (Гуногой «Фауст»), Борис Годунов болон бусад образуудтай, классическа партинуудтай танилсуулһан арадай артист бас хоолойгоороо бултанние бахархуулһан юм.

Бау Ямпиловай «Нюдөө нээлгэ» («Пробуждение») гэһэн буряад оперөө, гол партияа (Намжилай) композитор бэлиг талаантай Ким Базарсадаевта зорюулһан байна. Лхасаран Линховоинтой хамта бидэ энэ оперын либретто бэшэжэ, артистын, мэдэжэ дуушанай мартагдашагүй образые, партние дахин дабтажа, мүнөө хүрэтэрөө хэнэйшье дуулаагүй байһан ушар Ким Ивановичай байгаалиһаа үгтэһэн арга шадабариие, дабтагдашагүй уран бэлигые гэршэлнэ.

Россин арадай артист Бадма Балдаковой дуунай ёһо гуримуудые халан абаһан К. Базарсадаев олон дуунуудаараа мэдээжэ болонхой, Илангаяа Б. Цырендашиевай дуунуудые дуратайгаар тэрэ дууладаг. С. Манжигеевэй «Дэлхэй», Б. Балдаковой «Инаг шамдаа» гэһэн романсые, ород арадай дуунуудые арадай артист гоёор дууладаг байна, «Эй, ухнем», «Озера», «По диким степям Забайкалья» болон бусад ород дуунуудые шагнагшадтаа бэлэглэжэ байдаг юм.

Чайковскийн «Онегиндэ» (Гремин), Вердийн «Аттилада» (гол парти), Бородинай «Игорь хан тайжада» (Галицкий), Фроловой «Энхэ-Булад баатарта» (Хаан) мартагдашагүй образуудые түрэлхийн оюун бэлигтэй артист гаргаа.

Дуушадай Бүхэсоюзна конкурснуудта дипломдо хүртэһэн, лауреадай нэрэ зэргэтэй байһан элитэ артист, Буряад Республикын Гүрэнэй шангай лауреат, мүн республикын хоровой бүлгэмэй түрүүлэгшын (Ирина Архиповатай суг худэлдэг) уялга бэелүүлдэг. Классическа хугжэм дуу, оперо олоной дунда нэбтэрүүлхэ, мэдээжэ болгохэ ажалһаа гадуур Буряад ороной композиторнуудай (Б. Цырендашиевай, А. Андреевэй, С. Манжигеевэй болон бусадай) зохёолнуудые, дуунуудые дуулажа, шагнагшадайнгаа зүрхэ сэдьхэлые баярлуулжа байдаг юм.

Арадай артистын дуулаһан дуунууд радио болон телевиденеэр ханхинадаг, граммпластинканууд дээрэ бэшэгдэн абтанхай.

Мусоргскийн олон оперонуудта дуулаа, жэшээлбэл, «Хованщинада» Досифейн партние К. Базарсадаев шадамар бэрхээр гүйсэдхэһэн үйлэ хэрэгтэ тусхай эрдэмэй худэлмэри зорюулхаар юм. Энэ партине амаргүй бэрхээр гүйсэдхэһэн энэ артист гансашье Буряад ороноо бэшэ, мүн Россигаа суурхуулаа һэн.

Ким Ивановичай бэлиг талаангые Англиин, Франциин, Норвегиин, Финляндиин, Японой, Чехословакиин, Монгол ороной шагнагшад сэгнэһэн байна.

«Иван Сусанин» гэһэн оперын гол партние оло дахин концертнууд дээрэ гүйсэдхэһэн Базарсадаев энэ оперын тайзан дээрэ найруулагдан табигдахые хүлээнэ. Юуб гэхэдэ, тэрэнэй бодото арга боломжонууд, бас хоолойн арга шадабари дүүрэнээр харуулагдаха һэн.

Эсэгүнгээ ажалые үргэлжэлүүлхэ хүсэлтэй хүүгэдынь — Санкт-Петербургын консерватори (Охотников-Федотовой класс) дүүргэжэ байһан Саян хүбүүниинь (бас хоолойтой), Улаан-Удын хугжэмэй колледждо (Н. К. Петровагай класста) һурадаг Эржена басаганиинь (меццо-сопрано хоолойтой) абынгаа нэрэ нэрлүүлхэ байха. Эрилтэ ехэтэй эсэгэнь үхибүүдээ ажалайнгаа үдэшэ дээрэ харуулха дурагүй, «эртэ» гэжэ сэгнэһэниинь К. И. Базарсадаевай артистын, дуушанай мэргэжэлдэ тон харюусалгатайгаар, ханалгатайгаар хандадаг байһые гэршэлнэ.

Хоолойн үбшэ аргалха, артистнуудта туһалха үүргэтэй фониатр мэргэжэлтэй һаниниинь, даруу зантай Серафима Даниловна энэрхы сэдьхэлээрээ, халуун анхаралаараа нүхэрөө дэмжэдэг юм. Тиимэһээ суута артистын ажабайдалые гансал хугжэм, дуунай одонууд гэрэлтүүлнэ бэшэ, мүн һаһаниинь гэр бүлын одото заяан доро үнгэрнэ. Аша, зээнэрынь ажабайдалыень шэмэглэнэ.

Бэлигтэй артистда, алдар суута дуушанда ута һаһа, удаан жаргал хүсөөд, һайхан хоолойгоороо үшөө олон жэлдэ баясуулжа байхыень үреэнэбди. Олоной түлөө оролдодог, талаантай артистда, бэлигтэй дуушанда һайн һайханиие хүсэе!

Николай ЛОГАЧЕВ,
России ба Буряад Республикын искусствын гаһьяата ажал яуулагша, Буряад болон Тува Республикануудай Гүрэнэй шангуудай лауреат, соёлой институдай профессорэй уялга дүүргэгшэ.

Нямбуугийн НЯМДОРЖ

Нямбуугийн Нямдорж Монголой Хэнтэйн аймагай Батширээт сомондо 1934 ондо түрэһэн (шарайд), 1956 онһоо шүлэг, поэмэнүүдые бэшэжэ эхилһэн юм. 1963 ондо Москвада А. М. Горькийн нэрэмжэтэ Уран зохёолой дээдэ һургуули дүүргээ.

1992 ондо «Онон хатан эжы», «Үүлэн боро» гэжэ шүлэг, поэмэнүүдэйнгээ согсолборёор Монголой гүрэнэй шангай лауреат болонхой.

ДОНДОГ

Монгол нютагымни хаа—яахан
нануулһан
Москва шадархи үльгэрэй орон
Переделкино
Уйлаганаһан хара бороотой
Ута намар —
Оюутан минии түрүүшын намар
Дэнжыхиндээ сэдьхэлээ хүргэжэ
шадаагүй байжа,
Дээжэ шүлэгэй
Дээдые бүтээгшэдтэй
Бараг лэ суг «уужа», «эдеэлжэ»
ябааб гэжэ,
Бардамлан алдадаг
Олон буряад хүбүүдэй нэгэниинь
Омог бардам Дондогни байгаал.
Бэшүүрэл аймагай «Шэээртэ»
нютагта
Бэеэ оложо, сэдьхэлээ дэлгэнэн,
«Би»—хорини буряадби гэхэ дуратай
Бэлигтэй хүбүүн гэдэл, Дондогни
оэнгаал,
Суута Пушкинай шамане ганижа
тодоруулаагүйшье һаань,
Сула ехэ түгэлдэр бэлигээршни
Алдангүнгөөр таниһан
Арад зониинь буряад байгаа.
Наирагай алтан сэсэг
Найгуулан ургуулһан,
Буурал талань
Буряад бангаа.
Хараад, хаирлажа яоалан
Хани басаганиинь буряад байгаа.
Утаһан бүнэдөө нуноаданан
Ута мүнгэн хутагань буряад оайгаа,
Уянгата шүлэгөө нанруулһан
Унаган хэлэниинь буряад оайгаа;
Уни мартагдахагүйе бүтээнэн
Өөрөөшье тэрэ буряад байгаа.

1985.

ҺАРА

Үнэ үнгэрһэн аюулай
Эгүүридэ нэхэгдэшэгүй
гарза мэтэ
Үүрэй толондол сагаахан
һарын
Үхэнги бүдэг гэрэл
Үүдэн дээрэм толорнол.
Һара —
манай дэлхэй мэтэ
бадарангы
Һайхан үнгэ үзэсхэлэнтэй
һаруулхан
нюдэндэ дулаахан
Һалашагүй
сэсэрлигшье байһан
юм гү?
Сагтаа
хайра дуранаар
Сангидажашье байһан
юм гү?
Һара—
мүнөө хүрэтэрөө хатажа,
Һара —
мүнөө туйлдаа хүрэтэрөө
хүрэшөө.
Маргангүй өөһэд
хоорондоо дайлалдаһаар
Манай
танайда хүрэлсөөд,
Үзэл бодолороо
химаралдаһаар
Үзэлэй хүнэгөөлтэ зэр
зэбсэг
Үй түмөөр хэһээр,
нээһээр
Шэдитэ үльгэр мэтэ зэр
зэмсэгээрээ
Шэбшэгтэ муухай
һанаагаараа
Үргэн түмэн зоноо
Үнгэтэ һайхан эхэ
дэлхэйгээ
Һара шэнги болгоно аа
гүбди,
Һара болгоно аа гүбди
гэжэ
Эхэ һайхан дэлхэйдээ
Эбтэй найртай ажаһуулаг
гэжэ,
Тэргэд һарын толон доро
Тэнхээ мэдэн дууланаб,
Холын һарын гэрэл доро
Хоолой мэдэн дууланаб.
Һарын түгэсхэл бодоод
Һанаа алдан һуунаб,
Һара шэнги
болохогүйн түлөө.
Һанаа табин дууланаб.
Уур мунсын дуун
Үүр сүүрээр зэдэлдэг,
Нохойнь хүрэтэрөө
нүхэр шэнги танил
Минии бишыхан тосхон!
Зэбэргэн сагаахан һарын
Зэбүүсэмэ хүйтэн гэрэл
доро
Һайхан гэрэлээр туяаржа,
Жиирэй бишыхан
тосхомни
Жэгтэйл амгалан
байнал даа.
Үлгэн ехэ дэлхэймни
Үнсэг булан бүхэн
Эгээлэй минии тосхондол
Энхэ амгалан оршог
гэжэ,
Үшүүхэн манай
тосхонойхин
Өөдөө, һөөргөө ябахадаа,
Үнгэтэ һарын туяан доро
Үргэлжэ һайхан
дуулалданал.

НАРАН

Элшэ гэрэлээ
Эгээлэй бэедэмни
Өөдэлхэ, урагшалха
харгыдамни
Наир таони дээдиһэн
Наран ехэ эжы!
Үшүүхэн өөеымни эд эс
Үрэ зүрхэн,
Үршэгэр уураг тархи
Амидаралаа гал мэтэ
өөдэлүүлһэн
Ажалша, арбан хүргамни
Наранай өөлэйл.
Найман зүгтөө
эрдэнэ мэтэ гэрэл гэгээ
сасаруулаагүйшье һаа,
Наран ехэ эжыхни
гэһэндээ
Наһан туршадаа сэдьхэлни
халуухан байхань
Найдамтай!
Энэ сагаа бэедээ үргэжэ
ябаа
Эгээлэй хүнүүдтэ
тэдэнэй тэнгэрлиг
үйлэ ябадалда
ерээдүйдэнь
Аласай тухай урдан
бодоохо,
ургуулан бодохо.
Ехэ зориг эрмэлзэлдэнь
Ажабандалдань,
Ханя нүхэртэнь,
Үри бэедэнь,
Һадан түрэлдэнь,
Һайн нүхэдтэнь
Адлил халуунаар
ханданаб.
Онон хатан эжыдээ
Орьёл һалбар
ууланнуудтаа
Ой тайга,
ан амитандаа
Онгон хээрын үнгэ ирагуу
үнэр илдам сэсэгүүдтээ
Наранайл хадаа
Наран шэнги халууханаар
ханданаб.
Үүлэн хүшэгын араханда
Ye-yехэн халхалагдаашье
һаа,
Гарахадаа, улам һайхан
болошоһон шэнги
Гайхамаар харагдадаг
Наранай тэрэ шанар
Намдашье баһал бии даа.

ҮБҺЭН УРСЫН ҮҮДЭНДЭ

* * *

Үнгэлиг шугын ойрохоно
Үбһэшэнэй урса үрбынэ.
Үбһэн урсын үүдэндэ
Үбгэжөөл хажуураа
дабтана.
Халуухан дүлэнэй
урманда
Хөөтэй тогоониинь
абяатай,
Хүнэһэтэй сумаагай
хажууда
Хүрии аягань табяатай.

Москва, 1958.

Бурхан Будаадын
шажантай
Буурал эжымни хөөрхэй!
Магнай сагаахан гэртээ
Маанияа уншажал
һуугаа даа.

Москва, 1957.

Бодонгууд Балдоржийн ЦЭРЭНДАШ буряадшалба.

ҮРЭЭЛНҮҮД

Агта хүлэгтэ
ашаан боложо,
амбан түрэ хуримда
хэшэг боложо,
ерэһэн эдеэнтнай
хэмгүй ехэ боложо,
үри хүүгэдтнай
үнэр баян жаргаг!
Эмнинг мориндо
ашаан боложо,
энхэ түрэ хуримда
хэшэг боложо,
ерэһэн эдеэнтнай
хэмгүй ехэ боложо,
хүүгэд үринэртнай
үнэр баян жаргаг!
Бүүргэ бүтээжэ ерэһэн
эдеэмнай
бүгэдын эдеэн болог лэ,
Хабтаһа халяажа ерэһэн
эдеэмнай
хуримай хүндэ болог лэ.

...ӨЁХОН НЮТАГАЙ ДУУНУУД

...спубликын Сэлэн-...ай баруун урда ...э голнуудай хоо-...он гэжэ үргэн ...өргшөөн һонирхожо шагна-хаш даа. Тэрэ үедэ би арба-арбан нэгэтэй ябаа гэшэ һэн хаб.

Мүн лэ гушаад онуудаар ноёхоной хид нимэ дуунуудые дуулагша һэн.

ХАБТАГАЙХАН НОЁХОНОО ХАРАХАДАМ...

Хабтагайхан(ч) Ноёхоноо
харахадам,
Хадааараал манараад
харагдан даа.
Ханилсан таанараа
санахадам,
Халуунхан дзүрэхэм
уяран даа.
Үргөнкөн(ч) Ноёхоноо
харахадам,
Уулаараа манараад
харагдан даа.
Үеынгээл таанараа
санахадам,
Улаанхан дзүрэхэм
уяран даа.
Сэльдеэхэн(ч) Ноёхоноо
харахадам,
Шэлээрээл манараад
харагдан даа.
Шэнэлсэн таанараа
санахадам,
Сэдьхэлхэн дзүрэхэм
уяран даа.

ХАДЫН ХАРГЫГААР ХАЯДАЛТЫ...

Хадын харгыгаар
хаядалты
Хайсан джороо мори ем
дээ.
Ханилаад явахадам
илдамхан
Харгы дзаамаар нүхөр
ем дээ.
Уулын харгыгаар
хаядалты
Унаган джороо мори
ем дээ.
Учараад явахадам
илдамхан
Ухаан дзаамаар нүхөр
ем дээ.
Шэлын харгыгаар
хаядалты
Шэлдэг джороо мори
ем дээ.
Шэнэлээл явахадам
илдамхан
Сэдьхэл дзаамаар
нүхөр ем дээ.

ХАБТАГАЙХАН НОЁХОН ГЭЛЦЭНЭЛТЭ...

Хабтагайхан Ноёхон
гэлцэнэлтэ
Ханилджа(л) үсөсөн
нётог ем дээ.
Ханилаа намайгаа
гэлцэнэлтэ,
Ханилмаар барагы
(дзалуухан) насам ем дээ.
Үргөнкөн Ноёхон
гэлцэнэлтэ.
Үелджэ(л) үсөсөн
нётог ем дээ.
Үелээ намайгаа
гэлцэнэлтэ,
Үелмээр барагы
(дзалуухан) насам ем дээ.
Сэльдеэхэн Ноёхон
гэлцэнэлтэ,
Шэнэлджэ(л) үсөсөн
нётог ем дээ.
Шэнэлээ намайгаа
гэлцэнэлтэ,
Шэнэлмээр барагы
(дзалуухан)
насам ем дээ.

ХАБТАГАЙ ХЁЛГОМНАЙ ДОЛДИЛДЖОЛ БАЙН(А)...

Хабтагай Хёлгомнай
долдилджол (байн(а),
Хагдань салбаран
байнагүй дээ.
Ханилсан нүхөрөм
дзахюулджал байн(а),
Хаджуудам домоглон
байнагүй дээ.
Үргөнкөн Хёлгомнай
долдилджол байн(а),
Үвөсөнь салбаран
байнагүй дээ.
Үелсэн нүхөрөм
дзахюулджал байн(а),
Ухаандам домоглон
байнагүй дээ.
Сэльдеэхэн Хёлгомнай
долдилджол байн(а),
Цэцэгэнь салбаран
байнагүй дээ.
Шэнэлсэн нүхөрөм
дзахюулджал байн(а),
Цээджэндэм домоглон
байнагүй дээ.

БОРОО ОРОХЫН ХАДЖУУГААР...

Бороо(л) орохын
хаджуугаар
Бордос бордослоод,
яана гээчэб!
Болдзорлохын хаджуугаар
Болихом-болихом гээд,
яана гээчэб!
Цаса(л) орохын
хаджуугаар
Сальтин сальтылаад,
яана гээчэб!
Саналаа нэгэдхын
хаджуугаар
Салхам-салхам гээд,
яана гээчэб!

ХАДЫН ДАВАА ГЭЭЧЭМНАЙ...

Хадын даваа гээчэмнай
Хангал борын тама ем дээ.
Ханилаад болихо
гээчэмнай
Халуун дзүрхэны
тама ем дээ.
Уулын даваа гээчэмнай
Унаган борын тама ем дээ.
Учараад болихо гээчэмнай
Ухаан дзүрхэны
тама ем дээ.
Шэлын даваа гээчэмнай
Шэлдэг борын
тама ем дээ.
Шэнэлээд болихо
гээчэмнай
Цээджэ(л) дзүрхэны
тама ем дээ.

ХАБТАГАЙХАН НОЁХОНДОО ОРОХО ДЗУУРАА...

Хабтагайхан Ноёхондоо
орохо дзууураа,
Хадзаартам дзаадан даа
—яана(л) гээчэб?!
Ханилджа(ч) намайгаа
танихагүй аад ла,
Ханилхы асуун даа—
яана(л) гээчэб?!
Үргөнхөн Ноёхондоо орохо
дзууураа,
Үрөөлтөм дзаадан даа
яана(л) гээчэб?!
Үелджэ(ч) намайгаа
танихагүй аад ла,
Үелхы асуун даа—
яана(л) гээчэб?!
Сэльдеэхэн Ноёхондоо
орохо дзууураа,
Шэджэмтэм дзаадан даа—
яана(л) гээчэб?!
Шэнэлджэ(ч) намайгаа
танихагүй аад ла,
Шэнэлхы асуун даа—
яана(л) гээчэб?!

Үндэһэн буряад хэлэмнай гол түлэб нимэ хоёр янза маягтай (һалбаритай) байна: ном бэшэгэй (литературна) хэлэн, нютаг хэлэнүүд (диалектнүүд). Үндэһэн хэлэнэймнай эдэ хоёр һалбаринь хоорондоо таһаршагүй нягта холбоотой юм. Тиимэһээ ноёхоноорхиной дуунуудай үгэнүүд өөһэдынь дууладаг нютаг хэлэн дээрэнь хэблэгдэбэ. Зүгөөр тэдэ дуунууд тухай авторай бэшэһэн үгүүлгэ литературна хэлэн дээрэ үгтэбэ.

Ц. БУДАЕВ,
хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор, дайнай бэлон ажалай ветеран.

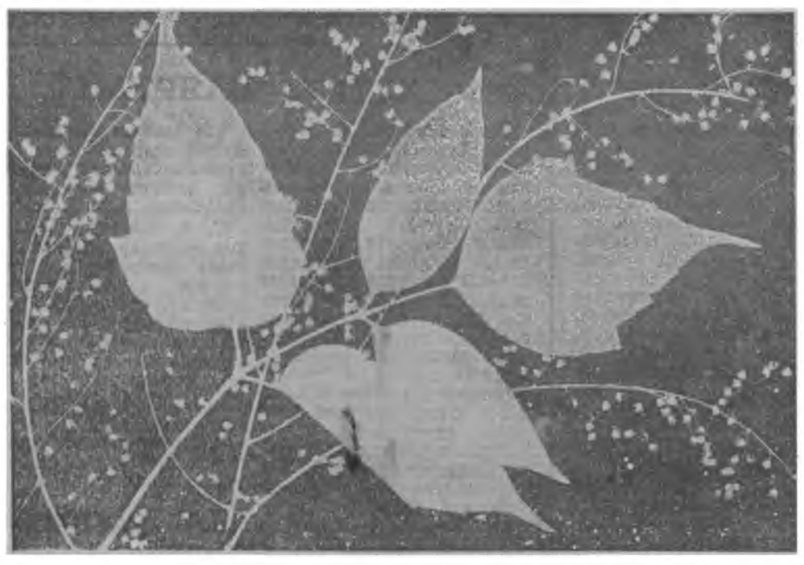

Шара набшаһанай хаһада
Шамтаяа уулзаад сэнгэдэг һаа...

П. ДАНЗАНОВАЙ фото.

ДЭЛХЭЙДЭ МӨДӨӨЖӨ ХҮНҮҮДЭЙ ДАЛИТА СӨСӨН ҮГЭНҮҮДҺӨӨ

Архидалга — хундагаһаа,
Агуу мүрэн—булагаа.
АРИСТИПП.

Үнан архишыи хуби
заяан
Уйдхар, баярааг
тапалдаагүй,
Уужал байхынь урманда
Ушартай шалтаг
барагдаагүй.
А. Е. ИЗМАЙЛОВ.

Арсалан, хаанай
нөөжэтэйгээр
Архи адханаш,
шудханаш даа,
Байзыш бааргаг,
барлагынь
Байһанаа хөөрхы,
мөдөхэш даа.
Р. ГАМЗАТОВ.
Б. НАМДАКОВ
бурядшалба.

ОНТОХОН

ХҮН ХАРА ГҮРӨӨҺӨН ХОЁР

Урда сагта нэгэ хүн хара гүрөөһэнтэй нүхэсөөд, суггаа ажаллая гэжэ хөөрэлдэбэ ха. Тэдэнэр түрүүшын жэлдэ хартаабха тариба. Намар болоходо, хэмнай юуень абахаб гэжэ хөөрэлдэбэд.

— Би газар дээрэхиень абахаб,—гэжэ баабгай хэлэбэ.

Намар болоходо, газар дээрэхи бамбагар ногоень баабгайнь абажа, хүниинь хартаабхаяа малтаад, бүхэли үбэлдөө амар эдижэ һууба.

— Намайгаа мэхэлбэш даа,—гэжэ баабгайнь хэлэбэ.

Тиихэдэнь хүниинь нигэжэ хэлэбэ:

— Талха тария. Ши газар дээрэхиень абаха гүш, али газар дорохиень гү?—гэжэ хүниинь асууба.

— Газар дорохиень абахаб!— гэжэ баабгай хэлэбэ. Тиигээд таряа тариба. Хүниинь тарягаа хадажа абаба, баабгайнь юушьегүй үлэшэбэ.

Тэрэ гэһээр баабгай хүнтэй ехэ эбгүй боложо, ой тайгада гаража һууһан юм гэхэ.

Хото, худөөгэй һонин

Нэгэдэхи Буряад лицей-интернадта тусхайта кабинедүүд олоор нээгдэнхэй. Энэнь үхибүүдэй эдир наһанһаа ерээдүнгөө мэргэжэлээ таниж абалгадань тон туһатай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: информатикын кабинет соо багша Дырчикова С. П. хэшээл үнгэргэнэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото-зураг.

ХОЁР МЯНГЫЕ АЛМАХАНЬ ГҮ?

Республикын зарим һоннинуудай жэшээгээр «Земля мухоршибирская» газетэдэ захил хэһэн аймагай түбтэ ажаһуудаг хүн зон, предприяти болон эмхи зургаанууд ерэхэ жэлһээ эхилжэ, һониноо сэхэ редакциһаа абаха аргатай болохонь. Хэлхеэ холбоошодой һонин тараалгын үнэ сэнгые хэтэрмэ схээр дээшэлүүлһэн ушараар редакцийн коллектив нимэ шиидхэбэри абаһан байна. Хэрбээ захил тараалгын үнэ сэнгэй ерэхэ жэлдэ тогтууритай байгаа һаань, һониноо редакциһаа абаха хүн бүхэн 2 мянган түхэриг алмаха юм. Гэбэшье ерэхэ жэлдэ юун болохоб, үнэ сэнгүүд яажа һүжэрхэб, тэрээн тухай мүнөө юушье хэлэхын аргагүй.

Д. ДЫЛЫКОВ.

БАЯН-ҮНДЭРТЭ ҮНГЭРҺЭН БАЯР

Һаяхан Бараата тосхоной саана оршодог Баян-Үндэр уулын ойдо бодхоогдоһон субаргын арамнай болобо. Энэ дэмбэрэлтэ хэрэгтэ хабаадахын гүла дүтэ ойрын нютагуудай хүн зон ехэ бага гэнгүй оолоороо сугларһан байха юм.

Тамчын дасанай шэрээтэ Агбан-Бэлигтэ лама субарга арамнайлхадаа, барилгадань хабаадаһан хүнүүдтэ халуун баяр баясхалан хүргэжэ, аза жаргал, буян эдлэхыень үреэбэ. Элдэб шажанай тала барилгашадай дунда урда сагуудта хёмороо хэрэлдээн, дайн байлдааануудшье, бээе бээе үзэн ядаха ушарнуудшье дайрандадаг һэн гэжэ бидэ түүхэһээ мэдэнэбди, —гэжэ тэрэ хэлэбэ. Харин мүнөө энэ субаргымнай барилгада элдэб яһанай, ондо ондоо шажан шүтөөнэй түлөөлэгшэдэй эдэбхитэйгээр хабаадаһан ушар ехэ һайшаалтай, саашанхи амгалан тайбан байдалнай улам бата бэхи байха бэээ гэһэн найдал түрүүлнэ.

Үнэхээрөөшье, энэ уулын ойдо бодхоогдоһон субаргын барилгада ойро тойронхи ород, буряад нютагуудай хүн зон эдэбхитэйгээр хабаадаа. Илангаяа Л. М. Разуваевай хүтөлбэрилдэг «Бараата» гэһэн акционериэ бүлгэмэй гэшүүд 100 мянган түхэриг үргэхөөе гадна, трактор, машинаар туһалһан, өөһэдөөшье ушараа дээрэ гаражаа, хүлэлһэн байна. Түмэр замай Бараатын полустанцой хүдэлмэрилэгшэд барилгыг материалнуудаар, оньһон техникээр бахал туһалалсаба. Нютагай һайн дуранай уран зураашаа, гартаа дүйтэй Дашаа-Цырен Гомбосевич Цыренов тус субарга шэмэглэн гоёожо, бусад барилгануудтайнь хамта нэгэн нинтэ ансамбль мэтээр зохёон бүтээгээ. Бараата һууринда ажаһуудаг пенсионер Ю. Д. Жамсуевай эдэбхи үүсхэлээр, эсэшэ сусашагүй ажалаар энэ субарга хараалагдаһан болзор соогоо бодхоогдоо гэхэдэ, алдуу болохогүй. Тамча һууринай үндэр наһатайшуул Ц. Лубсанов, Ш. Очиров гэгшэд энэ барилгада ехэ хуби нэмэрнеэ оруулаа.

Субарга арамнайлгын һайндэртэ Гусиноозерск хотын соёлой таһагай, бусад һуурин, тосхонуудай һайн дуранай артистнар концерт-наада табиба.

С. АЮШЕЕВ.

Сэлэнгын аймаг.

АКАДЕМИ БОЛОХО АРГАТАЙ

Эрдэмэй болон дээдэ һургуулинуудай хэрэгүүдэй талаар гүрэнэй комитедэй тусхай комисси Зүүн Сибирийн гүрэнэй соёлой институтда шалгалта-аттестаци һаяхан үнгэргөө. Соёлой элдэб искусствын хүдэлмэрилэгшэдые бэлдэдэг энэ дээдэ һургуули урдахи үүргээ хэр дүүргэнөб, инмэ шэглэлтэй һургуулинуудай хэмжээндэ хэр хүрэнэб гэһэн зорилго комиссийн гэшүүд ушараа табиһан байгаа. Комиссийн хүтэлбэрилэгшөөр гүрэнэй комитедэй мэргэжэлтэн философийн эрдэмэй кандидат Л. Н. Утина томилогдоһон. Тверийн университедэй, Москвагай соёлой университедэй, Кемеровын искусство болон соёлой институдай хүтэлбэрилхы тушаалтад—ректорнууд болон проректорнууд комиссийн бүридэлдэ оруулагдаһан байгаа. Хэдэн үдэрэй шалгалтын дүнгүүд нимэ байдал элирүүлбэ. Комиссийн дурадхаһан тусхай шалгалтые институдай оюутад бултаараа дабажа гарахаһаа гадна 70—80 хубинь 4, 5 гэһэн сэгнэлтэдэ хүрэмэ эрдэм мэдэсэтэй байба. Мүншье баһа институт доторхи һуралсалай, эрдэмшэнжэлгын хүдэлмэрийн эмхидхэл, материально-техническэ баазань хангалтатай һайн гэжэ тодорхойлгдоо. Бусад институдуудта орходоо, оюутадай бултадаа хамтын байраар хангагданхай байһаниинь мүн баһа хараада абгаба.

Шалгалтын үедэ соёлой институдай хүдэлмэрилэгшэд һургуулинигаа статус дээшэлүүлхэ тухай асуудал табиһан байгаа. Искусство болон соёлой академи гэһэн үндэр нэрэ зэргэтэй болохо тухайгаа тэдэнэр зуушалга хэһэн юм. Шалгалтын дүнгөөр статусаа дээшэлүүлхэ дүүрэн арга нүхэсэл тус институдта бии гэһэн тобшолол комиссийн гэшүүд хээ.

Эрдэмэй болон дээдэ һургуулинуудай хэрэгүүдэй талаар гүрэнэй комитедэй, Россин Соёлой министерствын хамтын коллеги энэ зуушалга хаража үзэхэ болоно.

Шалгалтын үедэ институдай оюутад айлшадта ород театрай тайзан дээрэ концерт наада табяа, фольклорно ансамбльнууд этнографическа музейдэ бэлиг шадабариа харуулаа.

Д. ГАРМАЕВ.

ТҮРҮҮШЫН АЛХАМҺАА АМЖАЛТАТАЙ

«Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто Буряадай гүрэнэй Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай дээдэ һургуулинй буряад хэлэ бэшэгэй факультедтэ 1-дэхи курсын оюутадта зорюулагдаһан үдэшэ һаяхан үнгэргэгдөө. Һуралсалай жэлэй эхиндэ үнгэрдэг энэ үдэшэ заншалта болонхой. Һайндэр гурбан ехэ хубиһаа бүридөө. Сугларһан залуушуудта ехэл һонирхолтой, хүхюутэй байба гэжэ тэмдэглэлтэй.

Эхиндэнь 1-дэхи курсын оюутад шалгалта тушаагаа: таабаринуудые таагаа, асуудалнуудта харюусаа. Хэрбэлиг шадабариитай, һүбэлгэн хурса ухаатай оюутад энэ жэл манай буряад хэлэ бэшэгэй факультедтэ һурахаяа оробоб гэжэ шалгагшад тодорхойлон мэдэжэ абаа.

Хоёрдохи хубида энэ удэшын гол хэрэгынь үнгэрөө. Һайндэрые хүтэлбэрилэгшэд, 3-дахи курсын оюутад Баяр Балданов ба Баярма Хабтагаева 1-дэхи курсынхидтаа «Оюутанай тангаригые» хэлүүлбэ. Удаань ород, буряад хэлэн дээрэ амаршалжа, энэ үдэшые нээгээ.

Хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат, деканай орлогшо Дарима Дабаевна Санжинада үгэ үгтэбэ. Багшанарай дээдэ һургуулинн оюутад болоһон эдиршүүлые һайндэреорнь амаршалаад, ёнотой студентнэр болоһыень гэршэлэн, оюутанай биледүүдые бүлэг бүхэнэй старостада барюулба.

Тэрэнэй удаа хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат, доцент Дашанима Доржиевич Доржиева үгэ үгтөө һэн. 5-дахи курсын оюутад ургажа ябаһан улаан бургааһандал мэтэ залуу нүхэдтөө түрэл факультедэйнгээ нэрэ хүндые дээрэ үргэжэ ябаха түхай һургаал заабари хэлээ.

Һүүлээрнь һайндэрые хүтэлбэрилэгшэд оюутад болоһон эдиршүүлдэ хандажа, дуу хатар, зугаа наадаяа эхилхыень уриба. Одоол эндэ ёнотой мүрысөөн болобо, теэд хэнниеньшье, ямаршье бүлэгэй оюутадые түрүү гү, али һүүлшын һуурин эзэлбэ гэжэ хэлэхэгүй байнаб. Хэнниеньшье илгахын аргагүй. Хитад, монгол, эвенк хэлэн дээрэ энэ үдэшэ дуунууд эзэлээ.

Энээнэй урда «Спартак» стадион дээрэ багшанарай институдай бүхы факультедүүдэй 1-дэхи курсын оюутадай дунда волейболоор, баскетболоор, урилдаагаар, шатараар үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ манай буряад хэлэ бэшэгэй факультедэй оюутан түрүү һуурида гаража, холодильник, хүгжэмэй түб абаһаниинь энэ һайндэртэ дурдагдаа.

Түрүүшынгээ алхамуудһаа нимэ амжалта туйлаһан 1-дэхи курсынхидта маргаалай үгэнүүдые хэлэхээр лэ. Энэ үдэшые эмхидхэһэн 3-дахи курсын оюутад забһарлалнуудта элдэб һонин наада харуулжа, бултанай маргаалда ба халуун альга ташалганда хүртэбэд. Һайндэрэй түгэсхэлэ хатар, зугаа наадан болобо.

Д. ПИДУЕВА,
БГПИ-гэй 3-дахи курсын оюутан.

Үндэһэн һургуулида зорюулагдана

«Эрдэм һуралсалай үндэһэн арадай болон нютагайилгаануудые хараада абаһан хүгжэлтын мүнөө үеын асуудалнууд» гэһэн нэрэтэй конференци Улаан-Үдэдэ мүнөөдэр эхилбэ. Буряадай эрдэм һуралсалай хүдэлмэрилэгшэдэй мэргэжэл дээшэлүүлгын институдай (урданай ИУУ) эмхидхэһэн энэ конференцидэ һуралсалай һалбарнин мэргэжэлтэ эрдэмтэд, багшанар, хүтэлбэрилэгшэд хабаадаха.

Энээнние шэнжэлэн хаража, панн заршамуудыень нэбтэрүүлэн тараяха ехэ шухала. Конференцийн жэшээгээр хэлэхэ гээ һаа, академик П. А. Атуговай «XX зуун жэлэй үндэһэтэнэй һургуули», профессор А. П. Оконешниковагай «Үндэһэтэнэй хоорондохи харилсаан», һуралсалай министр С. Д. Намсараевай «Үндэһэтэнэй болон нютагай эрдэм һуралсалай системын үүсхэл тогтолго ба хүгжэлтэ», доцент М. Н. Очировай «Үндэһэтэнэй һургуулние хүнэй аша туһын, дотоодын һайхан сэдьхэлэй шэнжэтэй болгохо тухай», багша Н. Н. Дарижаповагай «Мүнөө үеын буряад интернат һургуулинн түхэл» гэхэ мэтэ элидхэлнүүд сугларагшадай анхаралда табигдаха болоно.

М. ОЧИРОВ,
манай штатна бэшэ корр.

ХҮҮГЭД БАЯРТАЙ

Ахын аймагай Хужар тосхондо һурагшадай байха интернат үни хада баригдаһан юм. Һаяхан энэ байшангынь ашаглалгада тушаагдаба. Хүүгэдэй баярлаһаниинь ойлгосотой. Юундэб гэхэдэ, хуушан интернадай байшан һургуулиһаань нэгэ модо болохо зайда байгаа юм. Үбэлэй хагсуу хүйтэндэ багашуул харгыдаа шэмэрүүн һалхинда үлеэлгээд, даараха, ханяадаг бэлэй. Тиимэһээ энэ шэнэ байшангайнь һургуулида дүтэ болоһондо ехэл баяртай.

Хүдөөгэй малшад, холын гүүртэнүүдтэ үбэлжэжэ гарадаг эхэ, эсэгэнэрыньшье энэ байшанай баригдаһанда баярлаа ааб даа. «Алаг-Шуулуун» ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй ажалшадайнгаа үри хүүгэдтэ анхарал хандуулжа, интернат барихада туһалһаниинь һайшаалтай.

С. В. Сыренова интернадые даагшаар ажаллана. Сэсэгма Владимировна ажалдаа тон харюусалгатайгаар хандадаг, дүршэлтэй бэхэ хүмүүжүүлэгшэ юм. Һурагшадай байрада аятай зохид, арюун сэбэр байхын түлөө ехэ оролдодог.

40 гаран һурагшадай байхаар баригдаһан энэ интернадта мүнөөдөө 15 үхибүүн байна. Һургуулинн наһанай хүүгэд саашадаа бүри олон байха.

А. ДЫРЖИНОВ.

Телевидени

ОКТЯБРИИН 24-һөө 30 ХҮРЭТЭР

Понедельник, 24

«Останкино» канал.
7.30 — Үглөө. 10.00 — «Война роботов». 10.25 — «Дикая Роза»—фильм. 10.55 —Хүн ба хуули. 11.25 — Концерт. 11.55— Парашютдаар һүрэлгөөр дэлхэйн чемпионат. 16.50—Шэнэ һонин. 17.00—«Кукла моей мечты». 17.30—Одото саг. 17.50 — Шэнэ һонин. 18.20—«Элен и ребята»—фильм. 18.50—Шэнэ һонин. 19.00—«У всех на устах». 19.30— СВ-гэй нюуса. 19.45—XX зуун жэл. Рихард Зорге. 19.50—Шэнэ һонин. 20.00— «Час пик». 20.30 — «Дикая Роза» — фильм. 20.55—«Театр плюс ТВ». 21.40—«Амгалан нойрсогты, багашуул!». 22.00 — Шэнэ һонин. 22.40— Спортивна уник-энд. 22.55— Эрэ ба эхэнэр. 23.40—Ехэшүүлдэ мультфильм. 23.55. — «Пресс-клуб». 00.50— Түби дэлхэйн мүнөөдэр. 01.20 — «Замок искусства». 01.50 — Шэнэ һонин.

«Росси» канал.
8.30 — «Формуло 730». 9.00 —Мэдээнүүд. 9.20 — «Автомиг». 9.25— Хэрэгтэй, хэрэгтэй. 9.30—Шуран бэрхэ хүнүүдэй саг. 10.00—Бүхэдэлхэйн һоннинуд. 10.25 — Шэдитэ ханзахан. 10.35 — Шэнэ линн. 11.05—«Без паники, майор Кардош» — фильм. 12.35— Телегазетэ. 12.40—Таряашадай асуудал. 13.00—Мэдээнүүд.

Буряадай ТВ.
17.00—Мультфильм. 17.10 —«Энхэ Булад-Баатар» — опера. 19.10—Байгал. 19.25 —«Курьер». 19.55—«Размышление по поводу...». 2[illegible] —Буряадаар хэлэебди. 2[illegible] —Байгал (буряадаар).

«Росси» канал.
21.00—Мэдээнүүд. [illegible] —«Спрут-6»—фильм. 2[illegible] 22.10— Хэншье мартагүй. 22.20—Репортер. [illegible] —Антракт. 22.40 — [illegible] ябадаануудай мэдээсэл. 2[illegible] — Спортивна дамжуу[illegible] 23.00 — Гоёолтогүй[illegible] 24.00—Мэдээнүүд. 00.[illegible] «Звездный дождь». 01.[illegible] Одоо хоорэнэ.

Вторник, 25

«Останкино» канал.
7.30—Үглөө. 10.00—«Война роботов». 10.25—«Дикая Роза»—фильм. 10.50— Һанаа гүш, нүхэр? 11.20 — Концерт. 11.45—«Пресс-экспресс». 11.55— Россин театр. 16.50 — Шэнэ һонин. 17.00—«Домисолька». 17.30 —Шэдитэ дэлхэй. 17.50 — Шэнэ һонин. 18.00—«Джем». 18.20—«Элен и ребята» — фильм. 18.50—Шэнэ һонин. 19.00—«Ситуация». 19.30— Хүн ба хуули. 19.45— XX зуун жэл. М. Ганди. 19.50— Шэнэ һонин. 20.00— «Час пик». 20.30—«Дикая Роза» —фильм. 20.55—Темэ. 21.40 —«Амгалан нойрсогты, багашуул!». 22.00—Шэнэ һонин. 22.40 — Эгээл түрүүлэн. 22.50—Алтан шлягер. 23.35—«Прощение»—фильм. 01.20—Би танда дуулахаб. 01.40— Ехэшүүлдэ мультфильм. 01.50—Шэнэ һонин. 02.00—Гоол.

«Росси» канал.
8.30 — «Формуло 730». 9.00—Мэдээнүүд. 9.20—«Автомиг». 9.25—Хэрэгтэй, хэрэгтэй. 9.30—Шуран бэрхэ хүнүүдэй саг. 10.00—Бүхэдэлхэйн һоннинуд. 10.25 — Шэдитэ ханзахан. 10.35 — Худалдаа наймаанай гэр. 10.50—Гоёолтогүйгөөр. 11.45 —К-2 дурадхана. 12.35 — Телегазетэ. 12.40—Таряашадай асуудал. 13.00—Мэдээнүүд.

Буряадай ТВ.
16.30—«Веет над Байкалом»—фильм-концерт. 17.25 —Сагай сууряан. 17.55 — «Контакт» программа. 18.50 —Байгал. 19.05—«Курьер». «Пульс» видеоканал. [illegible] —Гэр байра үмсэлэлг[illegible] хэ дамжуулга. 20.25— риадаар хэлэебди. 20.4[illegible] Байгал (буряадаар).

«Росси» канал.
21.00—Мэдээнүүд. 21.0[illegible] Тодорхойгоор. 21.20— [illegible]цье мартагдаагүй. 21.2[illegible] «Красное и черное»—ф[illegible] 1-хи серн. 23.30 — [illegible] ябадаануудай мэдээсэл. [illegible] —Антракт. 23.50—Спо[illegible] на дамжуулга. 24.00—[illegible] нүүд. 00.25 — «Красн[illegible] черное»—фильм. 2-хи [illegible] рн. 02.10—Одоо хоорэ[illegible]

Среда, 26

«Останкино» канал.
7.30 — Үглөө. 10.00 — «Война роботов». 10.25 — «Дикая Роза»—фильм. 10.55 — Аяншалагшадай клуб. 11.45 — «Пресс-экспресс». 16.50—Шэнэ һонин. 17.00—Хара, шагна. 17.20—«Летающий дом». 17.50 — Шэнэ һонин. 18.00—«Компьютер холл». 18.20—«Элен и ребята»—фильм. 18.50—Шэнэ һонин. 19.00—«Мир» телерадиокомпани. 19.30—Концерт. 19.45—XX зуун жэл. Б. Брехт. 19.50—Шэнэ һонин. 20.00—«Час пик». 20.30 — «Дикая Роза» — фильм. 20.55— Кинопанорама. 21.40—«Амгалан нойрсогты, багашуул!». 22.00— Шэнэ һонин. 22.40— Монолог. 22.50—«Борсадино и К»—фильм. 00.50 — Түби дэлхэй мүнөөдэр. 01.05 — Дом, где сохраняются сердца»—фильм. 01.50— Шэнэ һонин.

«Росси» канал.
8.30 — «Формуло 730». 9.00— Мэдээнүүд. 9.20 — «Автомиг». 9.25—Хэрэгтэй, хэрэгтэй. 9.30—Шуран бэрхэ хүнүүдэй саг. 10.00—Бүхэдэлхэйн һоннинуд. 10.25 — Худалдаа наймаанай гэр. 10.40—«Санта-Барбара» — фильм. 11.30 — Үглөөнэй концерт. 11.45—Тон нюуса. 12.35— Телегазетэ. 12.40— Таряашадай асуудал. 13.00 —Мэдээнүүд.

Буряадай ТВ.
17.00—Бамбаахай. 17.25 —Мультфильм. 17.45—Толи. 18.20 — Байгал. 18.35 — «Курьер». «Ракурс» дурадхана. 19.05—Будни». 19.25 — «Заплатка» — [illegible] наадан. 19.50 — «Ра[illegible] дурадхана. 20.05—«Са[illegible] тележурнал. 20.35— Г[illegible] даар хэлэебди. 20.40— [illegible] гал (буряадаар).

«Росси» канал.
21.00— Мэдээнүүд. [illegible] — Тодорхойгоор. 21.2[illegible] «Санта-Барбара» — [illegible] 22.15 —Экспоцентр [illegible] хана. 22.25 — «Ра[illegible] 22.55—Спортивна дам[illegible] га. 23.05—«Зал ожид[illegible] 24.00—Мэдээнүүд. 00.[illegible] Крисс Дэ Бург Мос[illegible] 01.20—Одоо хоорэнэ.

Четверг, 27

«Останкино» канал.
7.30 — Үглөө. 10.00 — «Война роботов». 10.25 — «Дикая Роза»—фильм. 10.55 —Ан амитадай аймагта. 11.30—Экслибрис. 11.45 — «Пресс-экспресс». 16.50 — Шэнэ һонин. 17.00—«Мульти-троллия». 17.30— Золушкодо айлшаар. 17.50—Шэнэ һонин. 18.00—«Пять минут до счастья». 18.20— «Элен и ребята»—фильм. 18.50— Шэнэ һонин. 19.00— 16-тай ба тэрээнһээ дээшэ наһатайшуулда. 19.30—Россин дуушадай һайхан хоолой. 19.45 —XX зуун жэл. Уинстон Черчилль. 19.50—Шэнэ һонин. 20.00—«Час пик». 20.25 —«Дикая Роза» — фильм. 20.55 — Агаарай долгиндо хоорэлдөөн. Евгений Евтушенкэтэй уулзалга. 21.40— «Амгалан нойрсогты, багашуул!». 22.00—Шэнэ һонин. 22.40 — Москва — Кремль. 23.00 — «В мире джаза». 23.25 — «Калина красная»—фильм. 00.50 — Түби дэлхэй мүнөөдэр. 01.35 —«Автошоу». 01.50— Шэнэ һонин.

«Росси» канал.
8.30 — «Формуло 730». 9.00— Мэдээнүүд. 9.20 — «Автомиг». 9.25 — Хэрэгтэй, хэрэгтэй. 9.30—Шуран бэрхэ хүнүүдэй саг. 10.00 — Бүхэдэлхэйн һоннинуд. 10.25 — Шэдитэ ханзахан. 10.35 — Худалдаа наймаанай гэр. 10.50—Гоёолтогүйгөөр. 11.45 —К-2 дурадхана. 12.35 — Телегазетэ. 12.40—Таряашадай асуудал. 13.00—Мэдээнүүд.

Буряадай ТВ.
16.30—«Веет над Байкалом»—фильм-концерт. 17.25 —Сагай сууряан. 17.55 — «Контакт» программа. 18.50 —Байгал. 19.05—«Курьер». «Курьер». 18.45—«[illegible] комментарий». 19.05— [illegible] гай зургаануудта. 20.[illegible] Мунхэ зула. 20.35—Б[illegible] даар хэлэебди. 20.40— [illegible] гал (буряадаар).

«Росси» канал.
21.00—Мэдээнүүд. [illegible] — Тодорхойгоор. 21.20— [illegible] 5 минута соо һайн [illegible] тухай. 21.25—«Санта-Б[illegible] ра»—фильм. 22.20— [illegible] рай түрэнүүд. 22.30— [illegible] лаг и К°. 23.50—Сп[illegible] на дамжуулга. 24.00— [illegible] дээнүүд. 00.25 — «[illegible] дом». 01.20—Одоо хоо[illegible]

Пятница, 28

«Останкино» канал.
7.30—Үглөө. 10.00— «Сорока». 10.20—«Дикая Роза»—фильм. 10.55— Өөрөө өөртоо туһала. 11.25— «Я вестник иного дня». 11.45— «Пресс-экспресс». 16.50 — Шэнэ һонин. 17.00— «Кэтвизл». 17.50—Шэнэ һонин. 18.00—«Рок-урок». 18.50— Шэнэ һонин. 19.00—Хүн ба хуули. 19.30—Документнүүд ба хубн заяанууд. 19.40 — «Чужой праздник». 19.50— Шэнэ һонин. 20.00—Бомонд. 20.20 — «Дикая Роза» — фильм. 20.50—«Поле чудес». 21.40—«Амгалан нойрсогты, багашуул!». 22.00 — Шэнэ һонин. 22.40—Долоон хоногой суута хүн. 23.00—«Улицы Сан-Франциско»—фильм. 8-хи серн. 00.05—«Взгляд». 00.50—Түби дэлхэй мүнөөдэр. 01.00 — «Магик-шоу». 01.25—«Радио на экспорт». 01.50—Шэнэ һонин. 02.00— «Муз-обоз».

«Росси» канал.
8.30 — «Формуло 730». 9.00 — Мэдээнүүд. 9.20 — «Автомиг». 9.25— Хэрэгтэй, хэрэгтэй. 9.30—Шуран бэрхэ хүнүүдэй саг. 10.00 — Бүхэдэлхэйн һоннинуд. 10.25 — «Мульти-пульти». 10.35—«Поехали». 10.45 — «Санта-Барбара» — фильм. 11.35—XX зуун жэл кадр дээрэ ба кадрай саана. 12.35 —Телегазетэ. 12.40—Таряашадай асуудал. 13.00— Мэдээнүүд.

Буряадай ТВ.
17.00 — Уран һайханай норама. 19.30 — «Кур[illegible] 20.00—«Буряад ороо[illegible] деоканал.

«Росси» канал.
21.00 — Мэдээнүүд. [illegible] —Тодорхойгоор. 21.2[illegible] «Санта-Барбара» — [illegible] 22.10—Антракт. 22.2[illegible] «Гранд-репортаж». 22.5[illegible] Экспо-центр дурадхана. [illegible] — К-2 дурадхана. 24.[illegible] Мэдээнүүд. 00.25—Сп[illegible] на дамжуулга. 00.[illegible] «Улыбка»—фильм. 02.[illegible] Одоо хоорэнэ.

Суббото, 29

«Останкино» канал.
8.30—Шуран бэрхэ хүнэй субботын үглөө. 9.15— «В мире моторов». 9.45 — Санаартанай үгэ. 10.00—«Марафон-15—хүүгэдтэ». 10.30 —«Мир» телерадиокомпани. 11.55 — Үглөөнэй почто. 12.25—«Полет во Флориду». 12.55—«Хрустальный башмачок». 13.45—«Без паузы». 14.00—«Смак». 14.15 — «Викторня» фестиваль. 15.00 —«Подводная одиссея команды Кусто». 15.50—Шэнэ һонин. 16.00—Сэхэ дамжуулгада хоорэлдөөн. 16.40 —«Постижение демократии» — фильм. 17.40— Концерт. 18.10—Ан амитадай аймагта. 18.50 — «Брэйн-ринг». 19.45—«До и после...». 20.35—«Команда в шляпах» —фильм. 3-хи серн. 21.40— «Амгалан нойрсогты, багашуул!». 22.00—«Плюс» шэнэ һонин. 22.45—«Зигфельд. Мужчина и его женщина»—фильм. 3-дахи серн. 23.40— «Оба-на». 00.25—«Студень к Парнасу». II-хи тур. 00.50 —Шэнэ һонин. 01.50 — «Пресс-экспресс». 02.20 — «Крысиный уголь»—фильм.

«Росси» канал.
9.00 — Мэдээнүүд. 9.20— Тодорхойгоор. 9.30—«Автомиг». 9.35 — «Урихыемни зүбшөөгыт. 10.05— Россин аяншалагшадай клуб. 10.50 —«Ретро-шлягер». 11.20 — Парламентын долоон хоног. 12.05—Мульти-пульти. 12.25 —«Сказка, рассказанная ночью»—фильм. 13.40— Һайн байнаш. 13.55 — Хилэгүй футбол. 14.40—Таряашадай асуудал. 15.00—Мэдээнүүд. 15.20 — «Кошелек или жизнь». 1-дэхи хуби. 16.15 —Москва хүрэтэр холо. 17.00—«Эдера»—фильм. 7-дохи серн. 18.00— Фильм-премьер. 18.15— Юристнүүдэй конкурс. 19.00— [illegible] фильм. 20.00 — Хүн[illegible] дамжуулга. 20.45—Үг[illegible] рнин һайндэр. 21.00— [illegible] нүүд. 21.25— «Со[illegible] решение»—фильм. 23.[illegible] Антракт. 23.20— «Д[illegible] мен-шоу». 23.55— С[illegible] на дамжуулга. 24.00— [illegible] болоор Россин чем[illegible] «Спартак» (Москва) — [illegible] намо» (Ставрополь) 2.[illegible] 00.55— Футболоор Р[illegible] чемпионат. «Динамо» (Москва)—«Жемчужина» [illegible] 2-хи тайм. 01.45—«[illegible] грамма. 02.45—Одоо хоо[illegible] нэ.

Воскресени, 30

«Останкино» канал.
9.15 — Олимпийн үглөө. 9.50—«Спортлото». 10.00—«Марафон-15». 10.30— Эртэ үглөөнһөө. 11.00 — «Полигон». 11.30—Бултанай гэртээ байхада. 12.00—Гэрэлтоли. 12.40—Экономико ба хүбилалтанууд. 13.10 — «Шпаргалка с подарком». 13.30—«Щорс» — фильм. 15.50—Шэнэ һонин. 16.00— «Стратегия Победы» — фильм. 16.55—Хүгжэм. 17.45 — Аяншалагшадай клуб. 18.25—М. Таратута Америкэ тухай. 18.55— Мультфильм. 19.50—Шэнэ һонин. 20.00 — Россин бэлигтэйшүүл. 20.25—Бүхы Росси. 20.55 —«Живое дерево ремесел». 21.00 — «Бегущий человек» —фильм. 23.00— Воскресени. 23.55—Ехэ театр. Үдэрнүүд ба үдэшэнүүд. 00.40 —Ехэшүүлдэ— мультфильм. 00.50—Шэнэ һонин. 01.00 —«Ныне».

«Росси» канал.
9.00—Мэдээнүүд. 9.20 — «Автомиг». 9.25— Баримтата фильм. 9.45—«Рост» студи. 10.15 — «Неопознанная Вселенная». 10.45 — Танда дууланая. 11.00— «Люди». 11.15—Үглөөнэй амар мэндэ, Европо! 11.45 — «Атыбаты». 12.15—Гоголийн гэртэ. 12.45—«Романс для корнета»—фильм. 14.20— Антракт. 14.25—«Шесть соток». 14.45 — «Не вырубить». 15.00—Мэдээнүүд. 15.20 — «Уходящая натура». [illegible] Мульти-пульти. 16.15— [illegible] шелек или жизнь». [illegible] хуби. 17.10 — «Эдэ[illegible] фильм. 8-хи серн. 18.[illegible] амитадай аймагта. 19.[illegible] «Де факто». 19.30—[illegible] шэдитэ дэлхэй. 20.2[illegible] ле ап». 21.00—Мо[illegible] [illegible].25—«Репетиция [illegible] ра»—фильм. 23.10— [illegible] дэ. 23.40—Спортивна [illegible] жуулга. 23.50— «[illegible] ние». 00.55—Одоо х[illegible]

Редакторай уялга дүүргэгшэ
Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ч. Ц., ЖИГЖИТОВ Б-М. Ж. (харюусалгата секретарь), НИМАЕВ П. Н. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., РИНЧИНОВ С. Д. (редакторай орлогшо), ТОКТОХОЕВА В. Э.

Эмхидхэн байгуулагшад—Буряад Республикын Верховно Совет, Буряад Республикын Министрнүүдэй Совет
Бүгэдэ буряадай үндэһэн соёлой эблэл болон редакцийн ажалша коллектив.

Манай адрес:
670000, Улаан-Удэ, Каландаришвилийн үйлсэ, 23, «Буряад үнэн» газетын редакци.

Редакцийн телефонууд: редакторай — 2-50-96, приемный — 2.54.54, редакторай орлогшонорой — 2.68.08, 2.62.62, харюусалгата секретарийн—2.50.52, секретариадай—2.66.76, һаһагууд: политик-политическэ—2.55.97 (даагшань), 2.61.35, 2.56.23, социально-экономическа—2.64-36 (даагшань), 2-63-36, 2-61-35, соёлой эрдэмэй болон һургуулинуудай 2-60-21 (даагшань), 2-57-63, 2-34-05, олонлитын хүдэлмэрнин ба мэдээсэлэй—2-54-93 (даагшань), 2.34.05, 2.69.58; оршуулгын—2.60.91; корректорнуудай—2.33.61, хэблэлдэ бэлдэгшэдэй—2.35.95. Манай корреспондентнүүд: Агинскда—3.42.19. Закаменскда—30.61.
Һонинуудые гаргадаг «Бурятия» хэблэлэй телефонууд: директор —2-49-94, бухгалтери —2-23-67, вахта —2-56-62.

Газетэ хэблэлэй 2-хуудаһан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэлэг 4902. Стереотипта тушаагдаһан саг. 19.00.

Буряад Республикын республиканска типографида газетэ хэблэгдээ. Директорэйнь телефон: 2.40.45.
Мүн 69-дэхи номертойгоор бүрилхэлдэ абтанхай. Заказ № 205.